

Адыгеим и Лышъхъэ эфир занкІэмкІэ цІыфхэм яупчІэхэм джэуап къаритыжыгъ

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

ЖъоныгъуакІэм и 23-м Къэралыгъо телерадиокомпаниеу «Адыгеим» ипчыхъэ эфиркІэ Адыгеим и Лышъхъэу Тхыаклушынэ Аслъан республикэм щыпсэухэрэм адэгущылагъ.

Адыгеим и Лышъхъэ телевидениемкІэ цІыфхэм занкІэу зэрадэгущыІэщтымкІэ макъэ пэшорыгъэщъэу къагъэлугъагъ. Ар эфирым къыханкІэ джыри тхыамэфищ фэдиз къэнэжыгъэу упчІэ 200-м ехъу, сыхъатрэ такыкъ 15-кІэ кІогъэ къэтыным къыкІоцІ упчІэ 100-м нахыбэ ащ къыратыгъ.

УпчІэхэр анахъэу зыфэгъэхыгъагъэхэр унэ-коммунальнэ хызымэтым, Іэзэгъу уцхэр зэралкъагъахъэхэрэм, мэкъу-мэщым, псауныгъэм икыуэхумэн, гъэсэныгъэм, туризмэм, гъогушІ отраслэм, спортым язытет япхыгъэ Іофыгъохэр, джаш фэдэу цІыф куп заулэмэ зыщыпсэухэрэ унэхэмкІэ амалэу яІэхэр нахышІу афэшІыгъэнхэм, фэгъэкІотэныгъэхэр арагъэгъотынхэм, чІыгу Іахъхэм ыкІи нэмыкІхэм япхыгъэ Іофыгъохэр ары.

Тхыаклушынэ Аслъан эфирым къызыщыхъэгъэ уахътэм тэфэу уп-

чІабэмэ джэуапхэр аритыжыгъэх. КъэІогъэн фаеу тэлътэ цІыфхэм зыкызырэфагъэзэгъэ Іофыгъохэм ащыщхэр джыри къэтыныр рамыгъажьэзэ зэрэзэшІуахыгъагъэхэр.

Непэ ехъулэу упчІэу къатыгъэхэр экІэ Адыгэ Республикэм и Лышъхъэрэ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинетрэ я Административне Іэклэгъэхъагъэх, ищыкІэгъэ пшъэрылххэр министерствэ, ведомствэ гъэнэфагъэхэм афашІыгъэх. Эфир занкІэм ителефонхэмкІэ закыфэгъэгъагъэхэм мы охътэ благъэм джэуапхэр къаратыжыщтых. Ахэр республикэ гъэзетхэу «Советскэ Адыгеим», «Адыгэ макъэм», тхыамэфэ къэс къыдэкІырэ «АиФ — Адыгея» зыфиІорэм, муниципальнэ гъэзетэу «Майкопские новости» зыфиІорэм янэкІубгъохэм къащыхауыщтых, джаш фэдэу къэралыгъо хабзэм игъэцкІэкІо органхэм яофициальнэ интернет-сайтэу www.adugheya.ru зыфиІорэм рагъэхъаштых.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ ипресс-къулыкъу

Урысые Федерацием и Президент 2013-рэ илъэсым жъоныгъуакІэм и 23-м ышІыгъэ Указэу N 511-р зытетымкІэ Трэхъо Аслъан Исмахылэ ыкьор илъэси 6 пІалъэкІэ Адыгэ Республикэм и Апшъэрэ Хыкум и Тхыаматэу агъэнэфагъ

Трэхъо Аслъан Исмахылэ ыкьор 1949-рэ илъэсым Адыгэ РеспубликэмкІэ Тэхъутэмыкьое районым ит къуаджэу Щынджые къыщыхъугъ.

1956-рэ илъэсым къыщегъэжъагъэу 1967-рэ илъэсым нэс Щынджые дэт гурыт еджапІэу N 11-м шеджагъ.

1971-рэ илъэсым ишышъхъэ-Іу мазэ ар Кубанскэ къэралыгъо университетым июридическэ факультет иотделениеу мафэрэ зыщеджэхэрэм чІэхъэшъ, 1976-рэ илъэсым ар къеухы.

Университетыр къызеух нэуж 1976-рэ илъэсым къыщегъэжъагъэу 1992-рэ илъэсым нэс республикэм ипрокуратурэу исследователэу, прокурорым игуадзэу, районым ипрокурорэу республикэм ипрокурор иІэпыІэгъу шъхъаІэу Іоф ышІагъ.

1992-рэ илъэсым къыщегъэжъагъэу Адыгэ Республикэм юстициемкІэ иминистрэ ІонатІэ ышІыгъыгъ, 1994-рэ илъэсым имзае къыщегъэжъагъэу Адыгэ Республикэм и Апшъэрэ Хыкум и Тхыаматэ игуадзэу щытыгъ. 1998-рэ илъэсым имзае Адыгэ Республикэм и Апшъэрэ Хыкум и Тхыаматэу агъэнэфагъ.

Адыгэ къэралыгъо университетым июридическэ факультет уголовнэ правэмкІэ икафедрэ ипаш, юридическэ шІэныгъэхэмкІэ доктор, профессор.

Урысые Федерацием и Конституциие икыыхэхын фэгъэгъэгъэзэ Конституционнэ зІукІэм иІофшІэн чанэу зэрэхэлъжагъэм фэшІ 1993-рэ илъэсым итыгъэгъэгъэзэ мазэ Урысыем и Президент А.И. Трахъом рзэныгъэ тхылъ къыфигъэшъошэгъагъ.

Хыкумхэм яІофшІэн изэхэщэнкІэ Іофышхо зеришІагъэм, правосудиемкІэ органхэм ягъэ-

пытэн иІахышхо зэрэхішІыхъагъэм афэшІ 2001-рэ илъэсым ичъэпыогъу мазэ ащ Урысые Федерацием и Апшъэрэ Хыкум дэжъ шызэхэщэгъэ Хыкум департаментым и Щытхъу тхылъ, 2008-рэ илъэсым Урысые Федерацием и Апшъэрэ Хыкум дэжъ шызэхэщэгъэ Хыкум департаментым итамыгъэу «За усердие» зыфиІорэр, медалэу «Урысые Федерацием иХыкум системэ ыпашъхъэ гъэхъагъэхэр зэрэщыриІэхэм фэшІ» зыфиІоу я II-рэ степенъ зиІэр къыфагъэшъошагъэх.

Правосудием хъыоныгъэ егъэшІыгъэным иІахышхо зэрэхішІыхъагъэм, хыкумым епхыгъэ зэхъокІыныгъэхэм ягъэцкІэн зэрэхэлъжэрэм афэшІ Щытхъум иорден, республикэм иапшъэрэ тынэу «Адыгеим и Щытхъузехъ»,

медальхэу «ЕІолІэнчъэу къулыкъур зерихырэм фэшІ», «Урысые Федерацием иХыкум системэ ыпашъхъэ гъэхъагъэхэр зэрэщыриІэхэм фэшІ» зыфиІоу а I-рэ степенъ зиІэр, тамыгъэу «Правосудием ишъыпкыэу зэрэфэлъжэрэм фэшІ» зыфиІохэрэр А.И. Трахъом къыфагъэшъошагъэх.

Аслъан Исмахылэ ыкьор Урысые Федерациемрэ Адыгэ Республикэмрэ язаслуженнэ юрист.

ТыфэгущІо!

Хыкум департаментым и ГъэІорышІанІэу Адыгэ Республикэм итыр Трэхъо Аслъан Исмахылэ ыкьом фэгущІо Адыгэ Республикэм и Апшъэрэ Хыкум и Тхыаматэу зэрагъэнэфагъэм фэшІ. Псауныгъэ пытэрэ насытрэ ащ иІэнхэу, Адыгэ Республикэмрэ Урысые Федерациемрэ яфедэхэм тапэкІи афэлъжэзэ, зэкІэ гухэлъэу иІэхэр къыдэхъунхэу тыфэлъаІо.

ЖъоныгъуакІэм и 27-р — тхылъеджапІэхэм я Урысые маф

Адыгэ Республикэм итхылъеджапІэхэм яІофышІэхэу лытэныгъэ зыфэтиІыхэрэр!
Тиньбдэжэгъу лыпІэхэр!

Шъуисэнэхъат епхыгъэ мэфэкІым — тхылъеджапІэхэм я Урысые мафэ фэшІ тышІуфэгъушІо!
Общественнэ исоциальнэ, интеллектуальнэ хъыоныгъэкІэ Іофышхоу жъугъэцакІэрэм мэхъэнэ ин иІ. ШІэныгъэхэм якъэкІуапІэу цыт тхылъхэр къэишъуухъумэхъэзэ, цыфлэпкъым иугуманитар кІэнхэр къэгъэгъуэнэгъэхэм ишъудэлэжъэ, Адыгеим щыпсэухэрэр дунаимрэ хэгъэгумрэ якульту-

турэ ихъарзынэц нэІуасэ фэишъошІых, къыткІэхъухэрэ нѳбжыкІэхэр патриотхэу плугъэнхэм ишъуфэІорышІэ. Тхылъхэр шІу яжъугъэлъэгъуэ, цыфлэхэм ятворческэ амалхэр къызгъэлъагъэх, культурэмрэ искусствэмрэ хэшыкІ афыряІэным, тарихымрэ лъэпкъ шэн-хабзэхэмрэ уасэ афашІыным афэишъогъасэх.

ШъуиІофшІэн ишъуэрэфэишъыпкъэм пае Адыгеим щыпсэухэрэм осэишхо къыишъуфаишъы. Шъуисэнэхъат епхыгъэ мэфэкІыр зыцыхъэгъэгъуэнэгъыкІыр мафэм тхыашъугъэлэсэу ишъотэІо шІэныгъэхэр зэражъугъэгъотыхэрэм,

хэгъэгур шІу алъэгъуным, дунаир нахъ дахэ, нахъ дэгъу хъуным ишъуэрэфэлъагъэрэм афэшІ!

Библиотека системэм иІофышІэхэу ыкІи иветеранхэу лытэныгъэ зыфэтиІыхэрэр, псауныгъэ пытэ, насып, цыІэ-кІэ-псэукІэ дэгъу ишъуиІэнэу, творческэ гъэхъэгъагъэхэр ишъуиІэнэу, тхылъеджэхэр жъугъэрэзэ зытытынэу тышІуфэлъаІо!

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТХЫАКУШЫНЭ Аслъан Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхыаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ

Аужырэ одыджын

Тыгъуасэ Мыекъуапэ дэт гурыт еджапIэхэм аужырэ одыджыныр къащытеуагъ. КIэлэеджэкIо кIэракIэхэр къэгъэгъэ Iэрамхэр алыгъхэу зыщеджэхэр еджапIэхэм пчэдэжым яклIагъэх.

Гурыт еджапIэу N 2-м одыджыныр аужырэу къызфитеуагъэр нэбгырэ 73-рэ. Ахэм ахэтых дышгъэ медалькIэ къэзыухырэ КIэлэеджэкIуи 4-рэ тыжынкIэ къэзыухырэ зы нэбгырэрэ.

МэфкI Иофтыхэбзэм хэлэжыагъэх муниципальнэ гъэпсыкIэ зилэ «Къалэу Мыекъуапэ» ипашэ игуадзэу Николай Авдиенкэмрэ ветеринар гъэло-

рышIапIэм ипашэу Хьоклон Аминрэ. Агу къадеIэу аужырэ одыджыныр къызфитеохэрэм, джыри зиеджэн лъызгъэкIотэнэу зыпэ илэ КIэлэеджэкIо-хэм, КIэлэеджэкIэхэм, ны-тыхэм ахэр къафэ-гушIуагъэх. Адыгеим ыцIэ дахэкIэ рарагъIонэу, шыIэныгъэм игъогу кIыхэу ныбжьыкIэхэр зыте-хэхэрэр мафэ афэхунэу афэлъIуагъэх.

ЕджапIэу зыщеджыагъэхэр, илэс 11-м шIэны-гъэрэ гъэсэныгъэрэ языгъэгъотыгъэ КIэлэеджэкI-хэр ащымыгъупшэнхэу, къызэрашыгугъыхэрэр къагъэшпыпкъэжыныу къафэлъIуагъэх еджапIэм ипашэу Фатима Охладчук, апэрэ КIэлэеджэкIэу ялагъэхэр ыкIи классхэм япашэхэр. Ягухэлхэр къадэхунхэу, еджэгъэшхо хьунхэу ахэм афалуагъ.

Пэублэ классхэм арыс КIэлэеджэкIо цыкIухэм еджапIэр къэзыухыхэрэм усэхэр, ордэхэр къафа-луагъэх, спектакль цыкIухэр къафагъэлъэгъуагъэх.

Нэужым еджапIэм чIэклыхэрэм гушыIэ аратыгъ. Илэс 11-м кIын адззылгъэгъуэ КIэлэеджэкIэхэм «тхыашгъуегъэпсэу» афалуагъ. КIэлэеджэкIэ пэпчэ усэу, ордэу физэхалгъагъэхэр къафалуагъэх.

Одыджынэу къытеуагъэмкIэ Иофтыхэбзэр за-ухым, еджапIэр къэзыухырэ ныбжьыкIэхэр егъэ-джэн сыхьатым аужырэу рагъэблэгъагъэх.

ЗэкIэмкIи Адыгеим иеджэкIо 2600-мэ аужы-рэ одыджыныр къафитеуагъ.

ПАТЫКЪО Анет.

Сурэтхэр Iэшынэ Аслъан къытырихыгъэх.

Законом диштэу...

Тхьаумэфэ мафэу къакIорэм, жьоныгъуаклэм и 26-м, Адыгеим икIэлэ шхьалэ иадминистрации ипашэ ихэдзынхэр шыIэштых. Ахэм языфэгъэхъа-зырын зэрэклуагъэм фэгъэхыгъагъ УФ-м июри-стхэм я Ассоциация Адыгеим июрист ныбжьы-кIэхэм якоординационнэ Советэу епхыгъэм итхьа-матэу Къэбтамбэт Мурат журналистхэм зэдэгъ-шыIэгъу кIэклэу тыгъуасэ дашыгъэр. Ащ къызэ-рилуагъэмкIэ, хэдзынхэм языфэгъэхъазырын зэрэклошттым лъыплъэнэу координационнэ рабо-чэ куп зэхашгъагъ. Ар кандидатхэм тхылгъэу къы-рахьылIэхэрэр законом зэрэдиштэхэрэм лъы-плъагъ, тхьаусых тхылгъэу къагыгъэхэр зехифыгъэх.

— Хэдзынхэм языфэгъэхъазырын епхыгъэ Иоф-

шIэнхэр законом диштэхэу игъом зэшIохыгъэ зэ-рэхьугъэр теубытагъэ хэлгъэу къэпIон плъэкIышт, — къыхигъэщыгъ юристым. — Кандидатэу зыкIэ-зыгъэлъэгъуагъэхэм ащыщэу нэбгыри 5-мэ ятхылгъэр комисиим зэкIигъэкIожыгъэх, нэб-гыри 8-мэ ятхылгъэр аштагъэх. Рабочэ купым зэригъэунэфыгъэмкIэ, зикандидатурэ зэкIагъэкIо-жыгъэхэм ятхылгъэр шапхэхэм адиштэщты-гъэхэп, ащкIэ комисиим законыр ыукъуагъэп.

Джаш фэдэу тхьаусых тхылгъэр зэрэщылагъэ-хэри къылуагъ. Ахэр зэкIэ хэзыгъэ имыIэу зэх-фыгъэх, къызэрэлъэгъуагъэмкIэ, комисиим ри-хьухьагъэхэр законом шIокIыштыгъэхэп.

Къэбтамбэт Муратэ къызэрилуагъэмкIэ, хэдзын-хэр текIыхэмэ ары рабочэ купым илофшIэн зиу-хырэр.

ХЪУТ Нэфсэт.

Мопедыр зезыфэштхэр джы къыхахыштых

Икыгъэ мазэм ыкIэм Федерацием и Совет хэбзэгъэуцугъэу «ГъогурыкIоныр щынэгъон-чъэным ехьылIагъ» зыфиIорэр ыштагъ. Бэ-шIагъэу зэрыгушыIэщтыгъэхэу мопедыр зезы-фэрэм ащкIэ фитыныгъэхэр илэнхэ фаемэ ащ къыщыгъэнафагъ — ищыкIагъ. Ары пакIошэ, мопедхэр джы арагъэтхынхы фае.

нымкIэ и ГъэIорышIапIэ ибатальон шхьаф иапэрэ ротэ икоман-дируу Гъомлэшк Ада-мэ, — джы ащ фэдэ амал тилэшт. ГъогурыкIоным ишапхэхэр зымышIэхэу мо-педхэр зыгъэфедэхэрэм япчъагъэ хэкIыштэу ыкIи гъогу хьу-гъэ-шIагъэхэу ахэр зыхэлажы-хэрэр нахь макIэ хьуштэу сэ сеп-шты.

КIэлэ Iэтахьохэм шапхэхэр аукомэ пщынэштхэр янэ-ятэхэр арымэ, ешъуагъэхэм транспор-тыр зэрафэнымкIэ фитыныгъэр алахышт, мыщ дэжым къыхэ-гъэщыгъэн фае — мопедым нэмыкI транспорт зэрифэным ифитыныгъэ къыфэнэштэп.

ШэпхьакIэхэм атехьанхэмкIэ уахътэ шыIэным пае хэбзэгъэ-уцугъэм кIуачIэ зыщылэштхэр ар къызыдэкIыгъэм илэсныкIэу зытэшIэкIэ ары. А уахътэр мы илэсым ишэкIогъу мазэ и 9-м тефэ. Транспорт зэфэным зы-щыфагъэсэрэ еджапIэхэм за-гъэхъазырын фае — категорию «М» зыфиIорэр къыдзыхышты-хэри джы ахэм ащеджэштхы.

Шъугу къэдгъэкIыжыны, мо-педхэм ыкIи скутерхэм ахахъ-хэрэр транспорт лъэпкъхэу зи-двигатель кубическэ сантиметр-рэ 50-м емыхъоу, сыхьатым километрэ 50-м нахьыбэ зымы-чышгъухэрэр арых.

НэмыкI категориюу шыIэхэм

зэхьокIыныгъэ мынхэр афэ-хьугъэх. Ахэм ащыщ, гушыIэм пае, категорию «В» зыфиIорэм икыдэхын тегъэпсыхьэгъэ ушэ-тыныр автомат шыкIэкIэ Иоф зышIэрэ машинэкIэ зэрэтышгъ-уштыр, ау тапэкIэ зэрифэшгъ-уштыр ащ фэдэ машинэ закьохэр ары. «МеханикэкIэ» нэужым зеклонэу фаехэм ащ фэдэ ма-шинэкIэ ушэтынхэр атыжыны-хэ фаеу хьушт.

«А1» зэрытхэгъэ фитыныгъэ-хэм мотоциклэ мыкIуачIэхэу зи-двигатель кубическэ сантиметри 125-рэ нахь мыхьухэрэм язефэн амалхэр къаратыштых, лъэкуищ ыкIи лъэкуишIэ зыкIэтхэр зэ-рафэнхэм пае «В1» зэрытхэгъэ фитыныгъэхэр къыдахыштых.

Мотоциклэ псынIэхэр илэс 16-м нэсыгъэ ныбжьыкIэхэм зэрафэнхэ фитыштых, квадро-циклэхэмрэ хьылъэзешэ машинэ псынIэхэмрэ зыныбжэ илэс 18-м нэсыгъэхэм, автобус цы-кIухэр 21-рэ зыныбжэхэм зэ-рафэшгъуштых.

Удостоверение зилэхэм ахэр зэблахьунхэу ищыкIэгъэштэп, категориякIэхэр зытегъэпсыхъэ-гъэштхэр хэбзэгъэуцугъэм кIуачIэ илэ зышыхьугъэм щегъэжа-гъэу транспорт зэфэнымкIэ еджапIэхэр къэзыухыштыхэр арых.

Административнэ хэбзэуко-ныгъэхэмкIэ Кодекси мы мазэм и 9-м къышгъулабгъэу

Транспорт зэрифэнымкIэ фи-тыныгъэ ыпэкIэ зилэгъэхэмкIэ гумэкIыгъо шыIэп — а тхылгъ-хэр алыгъэхэу зеклошгъуштых, анахь Иофыр — мопедыр джы зэрагагъэтхыштыр ыкIи ащ но-мер къызэрэфыдахыштыр арых. Регистрационнэ къулыкIуэм чэ-зыоу Iутырэмэ джыри къахэ-хьошт. Ащ нэмыкI гумэкIыгъуи мопедхэр зилэхэм къафэуцушт — нахьыбэмэ ятехникэ тхылгъ-пылгъэп, ауштэу зыхьукIэ, сыдэ-уштэу ар учётим хагъэуошты?

Мопедыр зезыфэхэрэм фиты-ныгъэ къызытырэ тхылгъ алыгъын фаеу джы зэрашIыгъэм ишIуа-гъэкIэ гъогу хьугъэ-шIагъэхэу ахэр зыхэлажыхэрэм япчъагъэ нахь макIэ зэрэхьуштым гъогу-патруль къулыкIуэм хэтхэм ячы-хъ телъ.

— Непэ хэта мопедхэр нахьы-бэм зезыфэхэрэр? Илгъэси 10 — 12 нахь зымыныбжэхэу гъогу-рыкIоным ишапхэхэр зымы-шIэхэрэр ыкIи ащ къытехьухъ-рэм уасэ фэзымышIышгъухэрэр е ешъуагъэхэр арых. КупитIури щынэгъончъэхэп. ЗэхьокIы-ныгъэхэр щэмылIэфхэ мопедхэм атесхэм пшгъэдэкIыжэ ядгъэ-хьышгъуштыгъэп, — еIо АР-м гъогурыкIоныр щынэгъончъэ-

ТыфэгъушIо!

Игупшысэ куоу, иусэхэм цыфыгъэр, адыгагъэр, гу-гъэр къалэгъэ, ипсауныгъэ къышчымыкIэу лъэпкъ усаклоу ЛъэпцIэрышэ Исмахьилэ Хьамедэ ыкIор илэс 85-рэ зэ-рэхьугъэм фэшI тыфэгъушIо.

Исмахьил! Лъэпкъ шIульгъэр уиусэхэмкIэ цыфхэм агу къышчыбгъэтэджэу, уикъэлэм шIум, дэхагъэм, зэфа-гъэм афэбгъэлажыу бэрэ лъэпкъым удэбэкIонэу тыпфэлъаIо!

Къунчыкъохьаблэхэм яобществэу «Гугъэм» икомитет.

ТыфэгъушIо!

Пыхьурэ Сарет Хьусенэ ыпхьур иуна-гъо, иреспубликэ, цыфхэм хьалэлэу афэла-жъэзэ ыныбжэ илэс 70-рэ зэрэхьугъэмкIэ ти-гуапэу тыфэгъушIо!

Илэс 40-рэ КIэлэцIыкIу стоматологэу Иоф ышIагъ. Охьтэ кIынхэри къэкIухэу къыхэкIыгъэ нахь мышIэм, сыдигъуи исэнэхьат фэшпыпкъагъ, цыфхэм IэпыIэгъу зэрафэхьуштым пылгъыгъ. Илэс зэкIэлыкIохэм шытхэу хэлгъэу ипшъэрыль-хэр зэригъэцIагъэхэм къыкIэлъыкIуагъ «ИофшIэным иве-теран» зыфиIорэ шытхэуцIэр. Джаш фэдэу донор гъэшIуа-гъэу шыт. ЗэкIэм аанахь шхьалэр цыфхэм шхьэкIафэ къызэрэфашIырэр ары.

Мы бзылгъыгъэ шIагъом пхьунтIурэ пхьорэльфитIурэ илэх. Ахэм ар арэгъушхо, ащэгъушIулы, игугъапIэх.

Лъытэныгъэ зыфэтшIырэ, Сарет, псауныгъэ пытэ уилэу, угу кыхьэрэр къыбдэхъоу, хьярэу узыкIэхьопсырэр плъэгъу-жъэу, уигупсэхэм яппэсырэ тхьагъор къадэхъоу уигъэшIэ гъогу бэрэ утетынэу тыпфэлъаIо.

УиIахьылхэмрэ уигупсэхэмрэ.

ТыфэгъушIо!

Трахьо Хьазрэт Ибрахьимэ ыкIом псауныгъэ пытэ илэу, шыIэныгъэ гъо-гу дахэ тетэу илэс 60 зэрэхьугъэмкIэ тыфэгъушIо!

Хьазрэт, уиунагъо удатхъэу, уиныбджэгъухэм уалыгътэу, хья-рыр къыобэкIэу илэсыбэрэ укытхэтынэу пфэтэлIо!

Щынджы еджапIэр къыбдзыхыгъэ ныбджэгъухэр.

Тафэраз

Тхаклоу, драматургэу, ятIо-нэрэ дунэе ззошхом зилахьы-шIу хэзышIыхьагъэу Шхьап-лъэкIо Хьис Къахьирэ ыкIом ыныбжэ илэс 95-рэ зэрэхьу-гъэм фэгъэхьыгъэу зэхэщэгъэ Иофтыхэбзэхэр къалэу Мые-

кIуапи, къызышыхьугъэ къуа-джэу ПчыхьалIыкIуаи игъэ-кIотыгъэу ащырекIокIыгъэх. Хьисэ ишыIэныгъэ гъогу ши-лэжыгъэм осэшхо фэзы-шIи, ащ ыцIэ дахэкIэ дэлэ-жэжыгъэм ШхьаплъэкIоу лIакIом «тхыашгъуегъэпсэу» атело.

Медицинэм илэжэкIошхоу, профессорэу Джамырзэ Щам-судин Хьаджымелэ ыкIом идунай зэрихьожыгъэр Пчыхьа-лIыкIо Адыгэ Хасэм икIутамэу Мыекъуапэ шылажъэрэм гухэкIышхо щыхьугъ, ибыни, ыкIош-лахьылхэм, къуаджэм афэтхьаусыхэ, ужыпкъэ мафэ афэхунэу Тхьэм афелъэлэу.

Тиныбджэгъу лъапIэу Шэртэнэ Мыхьамчэрыи Чэрымэ ыкIом ыныбжэ илэс 84-рэ хьугъэу идунай зэрихьожыгъэр гухэкIы-шхо тшыхьоу игупсэхэм, илахьылхэм тафэтхьаусыхэ. Мыхьам-чэрые щэлэфэ псэнчъэу ихэгъэгъу, илэпкъ афэлэжыагъ. ИцIыфы-шIугъэрэ игукъэбзагъэр дахэкIэ бэрэ тыгу илгышты.

СтIашгъу Юр, ПэрэныкIо Чэтиб, Яхьулэ Аслъанчэрыи, Къэзэнэ Юсыф.

зэхьокIыныгъэхэр фэхьугъэх. Ахэр зэхьылIагъэхэр статьяу «Административнэ тазыр зытелгъ-хэу ащ игъэцIэ зышчызыдзы-ехэр» зыфиIорэр ары.

Водительхэу тазырыр къэзы-мыгъыжхэрэм тапэкIэ ар фэдитIу афашIыштыгъэмэ, джы обще-ственнэ ИофшIэнхэм ахэр «ара-гъэблэгъэштхы». Чэщ-мэфэ 50-м ахэр нэсынхэ алгъэкIышт. ПхьэнкIаклоу, гъэлаклоу, кIэижа-клоу ыкIи нэмыкI ИофшIаклоу охьтэ гъэнафагъэм къыкIоцI агъэфедэштхэм атын фэе пчъа-гъэри афагъэгъушты.

Зэрагъэпщынэштхэ шIыкIэр нахь пхьашэ зэрашIыгъэм даклоу тазырым икIэтэжынкIэ пIалгъэу афагъэуцурэм хагъэхьагъ —

тапэкIэ зы мэээ пIалгъэ афагъэ-уштыгъэмэ, джы мээитIуцIэ къатыжыны фае. Шапхэхэр зы-укъуагъэм а уахътэм къыкIоцI тазырыр къымытыжыгъэмэ ары нилэп общественнэ ИофшIэнхэм хахагъэлэжэштхы.

Уахътэр нахьыбэ ашIыныр къызыхэкIыгъэр шэпхъэуко-ныгъэу транспорт зэфэхэм зра-хьагъэр зэрытхэгъэ тхьапэхэр класэу бэмэ къалэкIэхьажыгъэу къызэрэхэкIырэр ары. Ар зэлы-тыгъэр камерэхэм тырахыгъэр зэфахьысыжыфэкIэ уахътэ зэ-рэкIорэр, почтэми письмэхэр бэрэ анымыгъэсыжыу зэрэхьу-рэр ары.

МЭШIЛЭКЪО Саид.

Щысэ зытепхын ныбжыкI

Мыекъуапэ дэт гурыт еджапIэхэм афэдэу Адыгэ Республикэ гимназием непэ аужырэ одыджыныр къыщытео. Мыгъэ я 11-рэ классыр нэбгырэ 75-м ащ къыщаухы. Ахэм сэнаушчыгъэ ин зыхэлъ ныбжыкIэхэр бэу ахэтых. Нэбгырэ 12-мэ дышъэ, нэбгыри 3-мэ тыжыын медальхэр къалэжыгъ.

Дышъэ медалькIэ гимназиер къэзыухыхэрэм ащыщэу ХьорэлI Бэлэ мы мафэхэм гушыгъу тыфэхуыгъ.

— Илъэс 11-кIэ узэкIэлэбжымэ апэрэ одыджынэу къысфитеогъагъэр непэ фэдэу къэсшIэжы, — къелуатэ Бэлэ. — Уахътэр шIэхэу кIуагъэ. ЕджапIэр къызэрэсуыхырэр джыри икъу фэдиэу зэхэсшIагъэп. КIэлэегъаджэхэу шIэныгъэ сэгъэгъотыгъэхэр, силахылахэр къызэрэсшыгъуыхэрэр къызэрэзгъэшпыпкъэжыщтым сыпылтыщт.

Гимназиуеу ятIонэрэ унэу

пшъэшъэжыем фэхуыгъэм джы къызэрэчIэкIырэр, иныбджэгъухэм, икIэлэегъаджэхэм мафэ къэс зэралуыкIэжыщтыр лъэшэу ыгу кьео.

— Тикласс ипащэу ТхьакIушынэ Маринэ сыдигъокIи тилэпылэгъу, ным фэдэу къытфыщыт. ЗэгурылIоныгъэ тхэлъыным, тиеджэн къышчытымыгъэкIэным, шэн-хэбзэ дахэхэр тхэлъынхэм ыналэ тетыгъ. АщкIэ лъэшэу тыфэраз, — ело пшъэшъэжыем. — Предметхэр гурылIогъошIу тфэхуыном фэшI тикIэлэегъаджэхэм егъэджен сыхьатхэр гъэшIэгъонэу тфызэхашъщтыгъэх, нэрылэзгъу Иэпылэгъухэр агъэфедэщтыгъэх. Предметхэм ащыщэу хысапымрэ обществознаниемрэ сыгукIэ нахь сафэшагъ.

Бэлэ щысэ зытепхын ныбжыкIэу щыт. Республикэм щызахащэрэ олимпиадэхэм илъэс къэс ар ахэлэжагъ ыкIи хагъэунэфыкIырэ чIыпIэхэр

ренэу къащыдихыгъэх. Непэ гъэхъагъэу илэхэр икIэлэегъаджэхэмрэ янэ-ятэхэмрэ яхьатырэу ащ елытэ. Тхыль гъэшIэгъонхэм яджэзэ изыгъэпсэфыгъо уахътэ ыгъэкIонэу икIас.

Сэнэхъатэу Бэлэ къыхихыщтым бэрэ егупшысагъэп, ятэжъ фэдэу экономист хьунэу рихъухагъ. Адыгэ къэралыгъо университетым иэкономическэ факультет чIахъэ шIоигъу. ЗыкI ушэгъынхэм ащ зафегъэхъазыры. Шоуи зимылэ урысыбзэмрэ хысапымрэ анэмыкIэу обществознаниемрэ литературэмрэ ытыщтых.

ХьорэлI Бэлэ чэфыгъом дыхэтэу гухэкI тIэкIуи ынэгу къыкIэщы. ЩыIэныгъэм игъогу кIыхъэу ар зытхьащтыр мафэ къыфэхуыну, тапэкIи гъэхъэгъэшIухэр ышIынхэу тыфэ-лъало.

ПАТИКЪО Анет.
Сурэтыр *Иэшынэ Аслъан тырихыгъ.*

• Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр •

ЖьоныгъуакIэм и 27-р — тхылъеджапIэхэм я Маф

Япчъэхэр цIыфхэм афызэлухыгъэх

ЖьоныгъуакIэм и 27-р — Урысыем ит тхылъеджапIэхэм зэфэдэу ащэгъэмэфэкIы. Мы мафэр 1995-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу, Урысые Федерацием и Президент иунашъокIэ, хагъэунэфыкIы. Илъэс 200-кIэ узэкIэлэбжыымэ, Санкт-Петербург щызэха-

щэгъэгъэ Публичнэ тхылъеджапIэу Салтыков-Щедриным ыцIэ зыхьыщтыгъэр (ары тапэкIэ зэреджэщтыгъэхэр), джы Урысые Лъэпкъ тхылъеджапIэр, къызэрэзэIуахыжыгъэм мы мэфэкIыр къыдэхуыгъ.

Къэралыгъо гъэпсыкIэ ыкIи щыIэкIэ-

псэукIэ дахэ зыгъотыгъэ Адыгеим икультурэ хэпшыкIэу зиштагъ. Зэгорэм адыгэ чыиф унэ цIыкIухэм акъопэ-цыпэхэм ачIэтыгъэ «изба-читальнэхэм» ачIыпIэ игъорыгъоу тиреспубликэ зэфэдэкIэ гупчэ ыкIи ахэм япхыгъэ тхылъеджапIэхэр къытэджагъэх.

Адыгэ Республикэм къэралыгъо тхылъеджапIи 153-рэ фэдиэ ит. Ахэм яшIуагъэкIэ цIыфхэм зыфэе тхылъ зэфэшъхьафхэр ыкIи мэхъанэ зилэ къэбар хьуыгъэ-шIагъэхэр алэлэсых. Адыгэ Республикэм культурэмкIэ и Министерствэ мы тхылъеджапIэ системэр зэрифэшъуашэу егъэлорышIэ. ТхылъеджапIэ

фондхэм тхылъ 2848900-м нахьыбэ къащалытэ. Мыхэр зыгъэфедэрэ цIыфхэм япчъагъэ нэбгырэ 208200-рэ мэхъу, нэмыкIэу къэпIон хьумэ, ар тиреспубликэ зэкIэ щыпсэухэрэм япроцент 46,3-рэ.

ТхылъеджапIэхэр — культурэ лэжъэпIэшхох. Ахэм лъэпкъ шIэныгъэм, акъыл-лушыгъэм ахэгъэхьогъэнымкIэ, зыкъыгъэлэтыгъэнымкIэ Iофышхо ашIэ. Ахэр — гушъхьэбайныгъэм икьэкIуапIэх. Мы мафэм тхылъеджапIэхэм тыдэкIи зэфэдэу, мэфэкI Iофтхьэбзэ зэфэшъхьафхэр ашыкIоштых.

ДЗЭУКЪОЖЬ Нуриет.

Сирием джыри зэо зэпэуцужыр щыкIоштыгъэп Чылэгъэщтэ Осим Адыгеим къызегъэзжыым. ИлъэситIу Iэпэ-цыпэм къыкIоцI илъэпкъыгъэхэм егъашIэм ахэсыгъэм фэдэу кIэлэ губзыгъэр ахэгъозагъ, ищытхуи аригъэIон ылгъэкIыгъ.

Осим къызэрэтфилотагъэмкIэ, Сирием ит къуаджэу Къунчыкхъохаблэ щыщ. Заор къемыжъэфэ къуаджэм зэкIэмкIи адыгэ мини 2-м ехъу щыпсэуштыгъэ.

— Джыри еджапIэм сычIэсызэ, тятэжъ пIашъэхэм ячIыгужъ фэгъэхьыгъэ къэбархэм сачыгъуазэщтыгъэ ыкIи лъэшэу сыфэягъ тилъэпкъыгъэхэр зыщыпсэурэ Адыгеим сыкъэкIонэу, — ело Осим. — Ау ащ фэдэ лъэбэкъу тшIыным тиунагъо исхэр тIэкIу къыгъащтэщтыгъэх. Ащ лъапсэ фэ-

хуыщтыгъэр бэ. Ахэм ащыщ бэрэ икъоу зэрэтымышIэштыгъэр. Илъэсрэ мэзипшырэкIэ узэкIэлэбжымэ, бэшIагъэу сызыкIэхъопсыщтыгъэр къыздэхуыгъ. Джыри заор къемыжъэзэ тиунагъокIэ апэу сэ Адыгеим сыкъэкIонэу хьуыгъэ. Нэужым, зэо зэпэуцужыр къызежъэм сянэ-сятэхэри, къыздалфыгъэхэри Мыекъуапэ къэсшъжыгъэх.

Осим къызэриIуагъэмкIэ, ятэу Ахьмэд машинэхэм дэгъоу ахэшIыкIы, илъэс пчъагъэхэм къаклоцI механику лэжъагъэ, джыдэдэм пенсием щыI. Янэу Нахьид унэрысыгъ, сабийхэр ыплугъ. ШынахыкIэрэ — Бибарс, зы шыпхурэ — Нэфын иIэх. Адыгеим апэ къызегъэзжыым, IофшIапIэ ымыгъотэу тIэкIу къын хэтэгъ. Арэу щытми, псэунэу фаем

шыкIэхэр къегъотых. Машинэхэр зыщатхьахьырэ ыкIи зыщагъэцэкIэжырэ псэуалъэу Гавердовскэ дэхъагъэм дэжъ щытыр бэджэндэу къалахыгъэу, ышырэ имахуыльэрэ игъусэхэу агъэлажъэ.

Осим Сирием дэт университетим инджылызыбзэм илъэс 5 щыфеджагъ, зэдзэкIаклоу къыухыгъ. Ащ нэмыкIэу, адыгабзэм дэгъоу рэгущыIэ, урысыбзэр къыгурэIо.

— ТиунагъокIэ тятэрэ сэрырэ адыгабзэр дэгъоу зышIэрэр, — ело Осим. — Сяни, сшысшыпхуэхэми бэрэ къагурэIо, ау рыгушыIэшъухэрэп. Тэ тиллакъокIэ тыбжъэдыгъу, арэу щытми, мыдыкIэ тилъэкъоцIэгъухэр щызгъотыгъэхэп. СыкIэлэупчIэзэ Налшык ащ фэдэ лъэкъуацIэ къыщызгъотыгъ ыкIи ллакъом пылъ къэбарыр зэгъэшIэнэу ащ сыкIогъагъ. Ахэр ДжылэгъащтэкIэ атхых, ау къызэрэчIэкIыгъэмкIэ, алъэкъуацIэ къэбарэу пылтым икъоу щыгъуазэхэп, «тыбжъэдыгъункIи хьун» ало ахэм.

Осим Адыгеим къызегъэзжыкIэм, бэджэндэу унэ ыштэгъагъ. Ащ къызэриIорэмкIэ, ащыгъум лъэшэу ишIуагъэ

къырагъэкIыгъ АР-м лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъыгъэхэм адырIэу зэлхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жьуыгъэм иамалхэмкIэ и Комитет ипащэу Шъхьэлэхъо Аскэррэ IэкIыбым кыкIыжырэ тилъэпкъыгъэхэр щыIэныгъэм хэгъэгъозэжыгъээнхэмкIэ Гупчэм итхьаматэу ГьукIэлI Асхьадрэ. Апэрэ мэзищым тэфэрэ фэтэрыпкIэр ахэм къыратыгъ. Нэужым Iоф ышIэзэ, тIэкIу-тIэкIузэ ахьшэ ыугъойи унищ хьурэ чIыльэ унэ ыщэ-фыгъ. Джащ фэдэу машини зэригъэгъотыгъ. Унэ ыщэфынымкIэ мылкъукIэ лъэшэу яшIуагъэ къырагъэкIыгъ Урысыем имэкъу-мэщ банк икъу-тамэу республикэм щыIэм ипащэу КъумпIыл Тембот ыкIи бэшIагъэу Сирием кыкIыжыгъэ тилъэпкъыгъоу Рэджыб Саид. КIэлэ ныбжыкIэм алэ къыфэзыщцэгъэхэм зэкIэми лъэшэу афэраз, «тхьашъуегъэпсэу» гушыIэхэр апегъохых.

— Унэм итеплъэ дэигъэ нахь мышIэми, тиунагъо исхэмкIэ тызэхыхьы тэр-тэрэу ар дгъэцэкIэжыгъэ, — ело Осим. — Упсэунэу уфамэ, тIэкIу къын

умылгъоу зыпари къыбдэхуыщтэп. Адыгеим къызэрэзгъэзжыгъэмкIэ зы мафи сыкIэ-гъожьэу къыхэкIыгъэп. Ныбджэгъуби силэ хьуыгъэ, тызэхыхьэх, шыкур сэлэ, зэкIэри дэгъу. Джыдэдэм сши, сшыпхуи зэкIэхэми тызэхэс. Тхьэм ыломэ, шъхьафэу унэ сщэфыщтэ Мэфэхьаблэ чIыгу къышчытатынэу тыкьагъэгугъагъэшъ, ар къызыхьукIэ, ащ унэ щысшIыщт.

Осим къызэриIуагъэмкIэ, Сирием яуни, ячIыгуи зэкIэ къышчынагъ. Джыдэдэм заор зэрэщыкIорэм пае ахэр ащэ-шъухэрэп ыкIи уаси илэп. Заор аухмэ Сирием агъэзэжыын агу хэлъмэ сызыкIэлупчIэм, ащ фэдэ мурад зэрямыIэр Осим джэуапэу къыситыжыгъ. Адыгеим къышчыхьунэу мыхьу-гъэми, ар ылъ зэрэхэлъыр ыкIи сьд фэдэрэ ушъхьагъукIи ар зэрэчIимынаштыр къыIуагъ. Мурад дахэу зыфишIыжыгъэхэм ащыщ унагъо ышIэныр, Iофэу зыпылыр лъыгъэкIотэныр.

КIэлэ губзыгъэм уахътэ къызыфыдафэкIэ пщынэм мэ-къэмэ дахэхэр къырегъалох, орэд къело, къэшъоными фэлэз. Осим ыкIи иунагъо исхэм тафэлаIо псауныгъэр къабэкIэу, щыIэкIэшIу ялэу щыIэнхэу.

КИАРЭ Фатим.

Сурэтым итыр: **Чылэгъэщтэ Осим** (сэмэгумкIэ апэрэу щыс) **иунагъо хэс.**

Сыгу пытэу къенэжьи

Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ иунашъокIэ адыгабзэм имазэ тиеджапIэхэм ащыреклокIыгъ. Хэт шыщ цыф лъэпкьи зэрыгушIэн бзэ иI. Бзэ зилэ лъэпкыи шыI ыкIи шыIэшт. Арышгъ, тиныдэльфыбзэ шыIэнэу тыфаемэ, тилъэпкэ дгъэбгъон, хэдгъэхон фае. Ащ даклоу, тиадыгэ лъэпкыи културэ, ишIэныгъэ ахэхоным, ыпэкIэ лъыкIотэным пае нидэльфыбзэр пшIэн фае.

ТиеджапIэкIэ нидэльфыбзэм уасэ фашIэу, зерифэшIуашIэу ар кIэлэеджакIохэмкIэ тшIэным дэлажэх МэзыхъэжыкIэ Шамхъанэрэ ЛIэхъусэжы Къырымхъанэр. Ахэм къагурIо адыгэм адыгабзэр зеришIэн фаер, лъэпкыи къызэтенэнымкIэ ащ мэханэшхо зериIэр. Ащ рыгъуа-зэхэзэ Iофтхъабзэ зэфэшхъафхэр еджапIэм шызэхашхэ. Адыгабзэм имазэу кIуагъэм тиеджапIэ Iофтхъабзэ гъэшIэгъонхэр шыкIуагъэх. Ащ

ехъулIэу дэпкы гъэзетхэр дгъэхъабыргъэх, усэ къеджэнымкIэ, сочинение тхынымкIэ, усэ зэхэлъхъанымкIэ, сурэтшIынымкIэ зэнэкъокъухэр шыIагъэх. Зэфэхъысыжыу еджапIэм мэфэ зэхэхъашхо шыкIуагъ. Мыщ шыхагъэунэфыкIыгъэх нахь чанэу, хъупхъэу зэнэкъокъумэ ахэлэжыагъэхэр. АцIэ къесло сшIоигъу сочинение анахь дэгъу зытхыгъэхэм: Абрэдж Марин — я 11-рэ класс, ТалъэкIо Джэнэт, Мырзэ Фаризэт — я 10-рэ классы, ПратэкIо Сусанн — я 9-рэ класс. СурэтшIынымкIэ атекIуагъэх: Абрэдж Тимур — я 10-рэ класс, Трэхъо Бэл — я 5-рэ класс.

Усэкло анахь дэгъу агъэнэфагъ Мамый Суандэ. КъэшъокIо чанхэр — ТалъэкIо Азэмат, ТалъэкIо Ислъам, Трэхъо Шамил, Абрэдж Тимур, Абрэдж Марзет, Трэхъо Лаур, Дэгугъ Джэнэт. Мыщ фэдэ зэнэкъокъухэм тахэлажыбзэ, бзэ шIэныгъэм мэханэшхо зериIэр,

ащ зэкъошныгъэр зэригъэпытэрэр къыдгурIо, бзэми идэхэгъэ, шIульгъоу ащ фытиIэр мэпытэ. Тиныдэльфыбзэ изэгъэшIэн еджапIэм, мафэ къэс пIоми ухъмыукъонэу, шыльэкIуатэ, гъэхъэгъэ инхэр шешIых. Ащ ишыхъат тикIэлэеджакIомэ район ыкIи республикэ зэнэ

къокъумэ илъэс къэс шIэныгъэу къащагъэлъагъохэрэр. Сыбзэ сырэгущо. Нахь дэгъу зэрэсшIэщтым сыпыль. АдыгабзэкIэ тиеджапIэ шызэхашхэрэ Iофтхъабзэхэм сахэлэжыныр сиклас. Сыд фэдэ зэнэкъокъуи, сыд фэдэ Iофыгуи — зэкIэ сыгу рехъы, яшIуагъэ къысэ-

кIы, зэхашIэу сагъэшIырэр сыгу пытэу къенэжьи.

ТАЛЪЭКIО
Ислъам.

Я 24-рэ Шынджые гурыт еджапIэм шеджэ, «Адыгэ макъэм» иштат хэмыт корреспондент.

• КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр •

сэгэ сэгэ сэгэ сэгэ *ЖьоныгъуакIэм и 27-р — тхылъеджапIэхэм я Маф* сэгэ сэгэ сэгэ сэгэ

— Сыдэуштэу уисэнэхъат къыхъапхыгъа, хэт ащ уфэзыгъэчэфыгъэр?

— О къызэрэпшыхъугъэу зэкIэ ежъ шыIэныгъэм зэпегъуо. ХъашхъуанэкIоу Джэджэхъаблэ дэхэм сашыщ. Ау тэ тиунагъокIэ ПэнэжыкIуае тыдэсыгъ. ПэнэжыкIоуе гурыт еджапIэр 1957-рэ илъэсым дэгъуо къэсыухыгъ. Врачыхъумэ сянэ лъэшэу зэрэшIоигъом къыхэкIэу, мы илъэс дэдэм Краснодар мединститутым сычIэхъанэу сыклогъагъ, ау сыкъыпызыгъагъ. Шыпкыи пIотмэ, дэгъуо седжагъэу сызэрэчIэмыхъагъэм пае сыукIыгъэщтыгъ, ау сэ сшъхъэкIэ врачыхъуным сыфэягъэп. Охътэ-шхо ащ темышIагъэу, сызеджэгъэ еджапIэм идиректорыгъэу БжъэшIо Шамсэт къыс-лыгъакIохи, еджэпIэ тхылъеджапIэм Iоф шысшIэнэу сиштагъ, къэкIошт чIэхъагъум зышыфэгъэхъабырынэу уахъти, амали зэрэсшIэщтыри къыси-луагъ. Тхылъхэм сахэтызэ нахь сафэшагъэ сыхъугъагъ, сызеджэрэм хэхъагъ, ежъ тхылъхэм къысалуагъэм, сызлъашхэрэм фэдэу, сыгукIэ сшIоигъоу мы сэнэхъатым сыфэшагъэ хъуштыгъэ ыкIи сыпэгъуагъ. ИлъэситIурэ Iоф зысэшIэ уж Ростов дэт библиотечнэ техникумым сыкIуагъ, сычIэхъагъ,

1961-рэ илъэсым къэсыухыгъ. СисэнэхъаткIэ Iоф сшIэзэ, Москва културэм иинститутэу дэтым ибиблиотечнэ отделение илъэситфырэ заочнэу сысиджагъ.

— Сыдигъуа мы «уиунэ» хъужыгъэ уиофшIапIэ укызыкIуагъэр, ащ сыда ушъхъагъоу фэхъугъэр?

— 1966-рэ илъэсым мзэам и 18-м мы институтым IофшIэныр шезгъэжыагъ. А уахътэм сэ Мыекъуапэ икьэлэ тхылъеджапIэхэм ащыщ горэм сыIутыгъ. Ау институтым итхылъеджапIэ пае, библиотечнэ шIэныгъэ икьэ, адыгабзэри ышIэу, ящыкIагъэу лъыхъуштыгъэх. Сэ сисэнэхъаткIэ сыбиблиограф. Арыти, къэбар зашIэм, сыкъагъотыгъ, Iофым сыщагъэгъозагъ ыкIи саштагъ. СшIэрэ Iофым сигъэразэщтыгъ, сызлэишIэщтыгъ, ау еджакIо сыкло зэхъум, библиотекарэу ушъытыныр сянэ шIо-мышъатэу тIыси гыгъагъэ.

— Къыхъапхыгъэ сэнэхъатым укыкIэгъожьэу къыхэкIыгъа?

— Сисэнэхъат сэ сыгукIэ сшIоигъоу къыхэхыгъ, сыфеджагъ, джащ фэдэ къабзэуи мыщ фэдиз илъэсым Iоф ры-

ИшIу, иIэпыIэгъу хэти IокIэ

ЗекIогъу Светэ илъэс 47-рэ хъугъэ а зы IофшIапIэ чIыпIэм ипчъэшхъау мафэ къэс зельэбакъорэр, ау ышIэрэм ыгу шыкIэу е исэнэхъаткIэ кIэгъожьэу къыхэкIыгъэп. Бзылфыгъэ гъэсагъэр гуманитар ушэтынхэмкIэ Адыгэ республикэ институтэу Т. КIэ-ращэм ыцIэ зыхъырым ианыхь бысымышIу, сыда пIомэ институтым итхылъеджапIэ ипаш, шIэныгъэ хъакIэщым ар фэгъэзагъ. Бэ къеуалIэрэр, бэ къы-фэзырэр Светэ, ешIэ шIэныгъэм гъогу фыхэхыхэрэм, тхылъым гъусэныгъэ дызилэхэм ягъэпсыкIэ-шыкIэ, яшIоигъоныгъэ зынэсырэр.

Еджэгъэ-гъэсагъэ пэпчкIэ шIэныгъэр анахь былымышхоба, ар зэбгъэгъотыным пае тхылъыбэ зэпырыбгъазэмэ, бэмэ уаджэмэ угъошэщтэп — уигъогуи сыд мурадкIи Iухыгъэщт. Зисэнэхъат лъагъо лIэшIэгъуныкIо Iэпэ-цыпэм емыхъырэхъышэу рыкIорэ ЗекIогъу Светэ зылудгъэкIагъ ыкIи гушылэгъу тыфэхъугъ.

сэшIэ. Ау зыкIи сыкIэгъо-жыырэр.

— Свет, адэ мыщ фэдиз уахътэм узыхэт гъэсагъэхэм афэдэу ори шIэныгъэ хъасэм ухъу-цомэ пшIоигъоу уахътэ къыокIугъэба?

— Сэ сызфэгъэзэгъэ тхылъхэмкIэ сшIэрэр сыдигъуи сиго-пагъ. Ау шIэныгъэлэжъ сыхъун гухэлъ сшагъэу е сыкIэхъоп-сыштыгъэу сфэIоштэп. Ащ нахь гуапэ сшыхъуштыгъ хэти сиамал къызэрихъэу Iоф зы-дишIэрэ темэмкIэ ищыкIэгъэ тхылъ IэпыIэгъур игъом зэрэгъэгъотырэр. Гъотыгъоуе лите-ратурэрэ тхъамэфитIум къы-клоцI МБА-мкIэ сыхъэти, къа-рагъэхъыштыгъ.

— Узипэщэ институт тхылъеджапIэм нахь ты-фэбгъэнэлосэн плъэкIы-на?

— Сэ институтым сыкъы-зылохъэм директорэу тилагъэр

Аултэ Малыч. ШIэныгъэлэжъхэм япчъагы багъэп. Ау кол-лективым хэт пэпчъ ушъхъа-гъунчъэу зыфэгъэзэгъэ Iофыр зэригъэцэкIэщтым лъэшэу пылгыгъ, сэри шысэшIухэм сакIырыплъыштыгъ. ТхылъеджапIэми зиштагъ. Мы уахъ-тэм унэ гуIэтыпIэм тхылъхэр шытIыгыых (мэкIай лъэгэ зэ-пэлутхэр тхылъ зэфэшхъаф-хэм, папкэ ушъагъэхэм ращэ-хых), тифонд тхылъ экземпляр мин 50 мэхъу, гъэзетыбэмэ анэмкIэу, научнэ журналхэр бэу къытфэкIох. Хъарзынэщ тил, анахь тызыгъэгущIорэр, фольклор ыкIи тарихь матери-ал дэгъухэр ары. Фольклорым-кIэ папкэ 270-рэ, тарихьымкIэ — 53-рэ къэтэгъэгъунэ. Мы темэхэмкIэ Iоф зышIэхэрэм а зэкIэ лъэшэу къашхъапэ.

— ШIэныгъэлэжъхэм Iоф адэшIэгъошIуа?

— Iоф адэшIэныр къинэп, зыфаехэр афэбгъэцэкIэн плъэ-кIымэ. Сэ хэти иплан, итемэ

сышыгъуаз, ищыкIэгъэ лите-ратурэри есэгъэгъоты.

— «Уиоф гъэшIуи, IэшIу уащыхъун» алуагъ, арын фае уиофшIэгъухэри, нэмыкI шIэныгъэлэжъэу къыпфэзыхэрэри къыз-кIыпфэразэхэр, уигугъу дахэу ашIэу зэхэхы. Джыри зы упчIэ къыос-тымэ сшIоигъу. О пшъхъэкIэ тхылъеджэ-ныр уикIаса, анахь угу рихырэ тхылъхэр?

— Тхылъыр сиклас седи-гуи, ары сисэнэхъат сыфэзы-щагъэри. Седжэфэ литературэ иныр тагъэкIугъэ, еджэным фэ-щагъэ сыхъугъ. Сыгу рехъы се-риеу ЖЗЛ-р, зылашIэрэ цыфы-шхохэм ящыIэныгъэ къэзылуа-тэхэрэр, ахэм уаджэ зыхъукIэ, классикхэм уагоуцо, дунаим зэ-рэщытэу нэмыкI еплъыкIэ фыуагъэшIы. Тхылъым ухэтми гъусэныгъэ дэпшIымэ, угъо-шэщтэп ыкIи укIодыщтэп.

— Урысым ит библио-текэхэм я МафэкIэ, Свет, тхылъеджэхэм сыда узэрафэлъалорэр?

— Псауныгъэ пытэ яIэу, тхылъыр гъусэшIоу къаготэу, еджэхэу шытынэу, агъэлъэпIэнэу сыфай. ТиныбжыкIэхэм, сту-дентхэм, аспирантхэм, титха-кIохэм ыкIи тишIэныгъэлэжъ-хэм атыхэрэм нахь гъунэ аль-афынэу, шIэгъахэмэ къащымы-уцухэу, а шIэныгъэхэр лъагъэ-кIотэнхэ амал алэкIэль хъунэу сафэлъало. Зэ еджэным зызеб-гыасэкIэ, нахь узIэпишхът ыкIи укыигъэушхът, ащ ухэтми уиIэтышхът, ар сыда зымыуасэр!

— Тхъауегъэпсэу, гушылэгъу укызыэрэтфэхъу-гъэмкIэ.

МАМЫРЫКIО Нуриет.
Сурэтыр авторым ий.

КОЩХЬЭБЛЭ РАЙОНЫМ ИНЕПЭРЭ ШЫПАКИ

Хэклипаклэхэм альыхъухэзэ ялофшлэн зэхашцэ

Уахтэр зэхатымышлэу псынклэу макло. Илээсыклэр кызыхыагээр тыгуасэ фэдэу кытшыхуэзэ апэрэ мэзишыр кызытынэклигь, ятлонэрэ кварталым иятлонэрэ мази ыклэм фэклиагь. Арыш, лофшлагэхэм клэухэу афэхуэгэхэр нафэ кээзышырэ пчягэхэр зэфэхысыжыынхэ плэкышцт. Ахэм кызырагьэлагорэмклэ, Адыгеим имуни-ципальнэ районхэм азыфагу Кошхьэблэ районым ифэшшоэ чыплэ шеубыты, амалэу ыкли хэклиплэу шылэхэр теубытагьэ хэлэу агьэфедэхэзэ районыр хэхьоныгаклэхэм афэхэгьэным илофыгохэр зэрахьэх. Джащ фэдэ зэфэхысыжыхэр уегьэшых районым ипащэу Хьамырзэ Заур джырэблагьэ гуцылэгьу тызыфэхьум ыгьэфедэгьэ пчягэхэм.

— Районым ибюджет зэхэт иапэрэ мэзиш иплан фэдэу сомэ миллион 22-рэ мин 70,6-у кьэт-хыжыын фаеу ыгьэнафэшцтыгьэмэ, — кьелуатэ Заур тиапэрэ упчлэ джэуап кьыритыжьзэ, — сомэ миллион 24-рэ мин 546,7-м нэдгьэсыгь, планыр проценти 111,2-у дгьэцкляжыгьэх. Хэхьоныгэхэр зыфэдэхэр нафэ кээзышыгьэным фэшл, кьелуагьэмэ хушцт, гьэрэкло джащ фэдэ ипалтэ ехьулэу бюджет зэхэ-тым фэдэу кыыхьыагьэр сомэ миллион 14-рэ мин 911,2-м зэрэшломыкыгьагьэр. Кьэлөгьэн фае кьоджэ псэуплэхэм ябюджетхэм яфедэ зэрэхьыагьэр. Бюджетым хьарджхэмклэ иапэрэ мэзиш иплан сомэ миллион 98,3-у дгьэцкляжыгьэх. Хэзгьэуэфыкы сшлоигьу клэлэгьаджэхэм, сабий Игы-гыплэхэм, культурэм ялофышлэхэм ялжыапклэ кьэлэтыгьэ-нымклэ Урысые Федерацием и Президент пшьэрылэу кы-гьэуцугьэхэр гьэцкляжыгьэнхэм тишбыпкэу Иоф зэрэдт-шлагьэр. А лъэныкьомклэ Адыгэ Республикэм гьэсэнгыгьэрэ шлэныгьэмрклэ и Министер-ствэрэ культурэмклэ Министер-ствэрэ тирайон пшьэрылэу кы-фагьэуцугьэхэр дгьэцкляжыгьэх. Клэлэгьаджэхэм ямэ-зэ лэжыапклэ сомэ 18878-м, са-бий Игыгыплэхэм алутихэм ялэ-жыапклэ сомэ 13845-м ыкли куль-турэм илофышлэхэм ямэзэ лэ-жыапклэ сомэ 10176-м нэсыгь. Тегьэрэзэ а пшьэрылэушхор дгьэцкляжыын зэрэтлэкы-гьэм.

— Заур, джы зэхэуагы-кыгьэу районым лъэ-ныкьо зэфэхьафхэм-клэ Иофхэр зэрэщыгьэп-сыгьэхэм тытегьэгушыл. Апэрэ мэзишым про-мышленностым сьд фэдэ гьэхьагьэхэр кыгьэлэгьэонхэ ылэкыгьа?

— Кошхьэблэ районым ит промышленнэ предприятияхэм апэрэ мэзишым Иоф зэрэшлагьэр зэхэпфын хьумэ нафэ кызырэхьурэмклэ, кыдагьэкли щэфаклохэм афарагьэщэгьэ товархэм, Иофшлэхэу ыкли фэлэ-фашлэхэу афагьэцклягьэхэм сомэ миллион 233-рэ мин

400,5-рэ кьакляуагь. Ыпэрэ илээсым иапэрэ мэзиш зэрэщы-тыгьэм ебгьэпшэн хьумэ, пшьэ-рылэхэр проценти 142,2-у агьэ-цкляжыгьэх. Ар хэхьоныгьэ дэхэклауэ плытэн плэкышцт. Арэу шытми, ашлагьэр зы-фагьэнафэхьыгьэхэм процент заулэклэ анахь макл. Предпри-ятие шьхьэлитлоу зэфэшлыгьэ лахьзэхэлэ обществэу «Мы-гьучл пцлэй материалхэмклэ Кошхьэблэ комбинатымрэ» пшьэдэклижьэу ыхьырэмклэ гьунапкьэ гьэнафэагьэ зилэ об-ществэу «Адыгеянеруд» зыфи-лорэмрэ йауагьэклигьэм кышчы-клагь. Продукциер хьоеу ялагь, ау ящэфэкло шьхьалэхэу Шьачэ олимпийскэ объектхэр цы-зыгьэпсыхэрэм мыльбоу кы-фатлупшырэр нахь маклэ зэ-рэхьыгьэм елытыгьэу азяав-кэхэри нахь маклэ хьугьагьэх, предприятиехэм щэфэ-кляуаклэхэр кьагьотынхэу игьо ифагьэхэп. Предприятиехэм яэкономикэкли, район бюдже-тым икьэклиуаплэхэмкли хэп-шыкляу ащ иягьэ кьэклиагь.

«Юггазэнерджи» зыфилорэм апэрэ мэзишым дэгьоу Иоф ышлагь. Сомэ миллион 83,3-рэ зыосэ газ кубометрэ миллион 28,3-рэ кычлишцыгь ыкли газ-рыклоплэ шьхьалэхэм аригьэ-хьагь. Гухэлэу ялагьэр про-центи 160,2-у ыгьэцкляжыгьэх. Гухэкл нахь мышлэми, «Мамрыкьом» дагьэу йуигьэ-кыгьэм кышыклягь Адыгэ Республикэмрэ Краснодар кра-имрэ ябэдээршлэплэхэм дагьэр хьоеу кьазэрэрагьэолагьэм ыкли продукциер йугьэклигьэуае зэ-рэхьыгьэм апкь кыкляу. Зыпкь-итыныгьэ хэлэу мэзишым Иоф ышлагь гьучл-бетоншл за-водэу «Кошхьаблэм». Сомэ мил-лиони 4-рэ мин 930-рэ зыосэ то-варнэ продукцие предприятиям йуигьэклигь, ыпэрэ илээсым джащ фэдэ ипалтэ елытыгьэ-мэ, проценти 138,5-у пшьэрыл-хэр ыгьэцкляжыгьэх. Зэклэ зыцлэ кьеслогьэ предприя-тиехэр районым анахь инхэу итхэр ыкли бюджетыр шылэнэу кьэзышынкля тызэжхэрэр арых. Кызырэтшлошырэмклэ, апэрэ мэзишым шыклягьэу фэхьыгьэхэр кыклялыклорэ мазэхэм кырагьэжыжышцтых, сыда плэмэ илээс егьэжыгьур

сыдигьокли нахь кьин хьоу хабзэ.

— Шьуирайонклэ мэкьу-мэщ хьызмэтыр лъэны-кьо шьхьалэу шьт. Ащ изытети тыщыбгьэгуазэ тшлоигьу. Хэхьоныгьа-клэхэм афэкло плон плэкышцта?

— Бжыхьэсэ гектар 18466-м епхыгьэ агротехническэ Иоф-шлэн псэури ипалтэм ехьулэу районым ичлыгулэжыхэм зэш-луахыгьэ. Хьасэхэм члыгьэ-шлухэмклэ тлогьогьоу яшлу-шлагьэх, коц гектар 12931-м ыкли хьэ гектар 3728-м хими-ческэ шыклям тетэу уыжь-хэр ахагьэклодыкыгьэх. Жьо-ныгьуаклэм икьыхьагьухэм яхьулэу Кошхьэблэ районым икьоджэ псэуплэхэм гьэтхэ культурэхэу гектар 15306-рэ ашапхьыгь. Ащ шыщэу гектар 10681-р тыгьэгуазэ, гектар 3517-р натрыф, гектар 528-р зэнтхь, гектар 200-р сое, гек-тар 206-р силос зыхашыкышцт натрыф. Былым пашьэхэм япчягьэ зэхьоклыныгьэ фэ-хьыгьэп плэми хушцт. Мэлэу ыкли пчэнэу ахьурэм ипчягьэ шьхьэ 541-клэ нахьыбэ, кьохэу ахьухэрэр 245-клэ нахь маклэ хьугьэх.

— Бэдээр зэфыштыклэ шылаклэм илэхьанэу тызыхэтым инвестице-хэм мэхьанэшхо ашара-ты. Ахэр сыдигьокли хэхьоныгьаклэхэм лъап-сэ афэхьух. Мы Иоф-шлэныр районым зэрэ-щызэхэщагьэм кьепло-лэщтхэм тигуапэу тыкьядэлэу.

— Зэфэхьысыжыхэм нафэ кызырэшлыгьэмклэ, тызыхэт илээсым имэлылфэгьэу и 1-м ехьулэу предприятие анахь ин-хэмрэ гурытхэмрэ районым иэкономикэ инвестициехэу сомэ миллион 18 хальхьагь. Зэклэми анахьыбэу е нэмыклэу кьэплон хьумэ, сомэ миллион 16 инве-стициехэу зыгьэфедагьэр хьызмэтшлэпэу «Юггазэнер-джи» зыфилорэр ары. Кьэлуа-гьэмэ хушцт 2009—2013-рэ илээсхэм зэклэмкли районым иэкономикэ инвестициехэу ащ сомэ миллион 12,5-рэ зэрэ-

хильхьагьэр. Кошхьэблэ райо-ным ишылаклэклэ инвестице-хэм мэхьанэу ялэм ифэшшоэ уасэ фэтшызэ, илээсыр кызыхыагьэм кышыублагьэу ахэр зышагьэфедэнхэ альэкышцт лъэныкьохэмрэ члыплэхэмрэ яхьылагьэу шлэгьэн фаехэмклэ Иофыгохэр гьэхьазырыгьэнхэм иамалхэр зетхьагьэх. Иофыгуишлэу дгьэхьазырыгьэм шыщэу Иофшлэнхэр зышырагьэжыэнхэ альэкышцт члыплэхэмклэ члыгу лахьхэр кыхэтхыгьэх, ягьу-напкьэхэр зэгьэзэфэгьэнхэм фежыагьэх. Фэдз дэжыклэ кышычлэклирэ псы фабэр агьэфедэзэ Иоф зышлэщт фэбаплэр гьэпсыгьэным фэшл члыгу гектар 25-рэ дгьэнэ-фагьэ. Фэдз бэдээршлыплэ цыкляуиты шыгьэпсыгьэным фэшл зы гектар хьурэ члыгу лахьытлы кыхэтхыгь. Гектар-ныкьо хьурэ ящэнэрэ члыгу лахьэу дгьэнэфагьэм гьэсты-ныпхьэ игьэхьуаплэ шагьэп-сышцт. Джащ фэдэу тхьачэт мини 10 зышахьышцт комплекс Кошхьаблэ шызыгьэпсышцт ин-весторым Иоф дэтэшлэ, ащ псэ-уальэхэр зышигьэуцущт члыгу гектар 32-р фэгьэнафэгьэным ыуж тит.

— Нахьыбэу товархэр кьыдэгьэклигьэнхэмклэ, Иофшлэнхэр ыкли фэлэ-фашлэхэр нахьыбэу афэгьэцклягьэнхэмклэ ыкли а зэптэуэм яшлуагьэклэ экономикэм хэхьоныгьэхэр егьэшлыгьэнхэмклэ, Иофшлэплэ члыплэхэр на-хьыбэ шлыгьэнхэмклэ предпринимательствэ цыкляуэ непэ мэхьанэ-шхо раты. Ащ Иофшлэн зэрэзэхэщагьэмрэ рай-оным Иофшлэнымклэ ибэдээршлыплэ Иофхэр зэрэщыгьэпсыгьэхэмрэ ренэу шьуналэ атетэу кьытшлошыл.

— Адыгэ Республикэм пред-принимательствэ цыкляуэрэ гурытымрэ хэхьоныгьэ ягьэ-шыгьэнымклэ и Агентствэклэ кыкыхьэзэ кьэралыгьо Іэпы-Іэгьу зыфэхьухэрэм ащышхэу субъектишцмэ тызыхэт илээсыр кызыхыагьэм кышыублагьэу сомэ миллион 445-рэ хьурэ члыфэхэр кьаратыгьэх. Ащ нэмыклэу, предпринимательствэ цыкляуэрэ гурытымрэ Іэпы-Іэгьу афэхьыгьэным ехьылэгьэ муниципальнэ программэу дгьэцкляжыгьэм тегьэпсы-кыгьэу мы илээсым ІэпыІэ-гьоу сомэ мин 500 яттынэу рай-он бюджетым кышыдэтлыгы-тагь. А мылькум ишлуагьэклэ кьашлырэм ыкли агьэцаклэрэм хагьэхьоным, Иофшлэплэ члы-плэхэр нахьыбэ хьунхэм ыкли Иофшлэн зымылэхэм япчягьэ кьышыкляным тыщэгугьы. Гухэкл нахь мышлэми, Иофшлэн зымылэхэу официалнэу атхы-хэрэм япчягьэклэ гурыт рес-публикэ пчягьэхэм ауж джы-рэклэ тыкьенэ ыкли ащ лэшэу тимыгьэгумэклин ыльэкырэп. Республикэ гурыт пчягьэхэр процент 1,6-м шломыклэхэм,

районым Иоф зышлэн зыльэ-кышцтхэу шыпсэхурэм япро-центи 3-м Иофшлэн ямылэу цыфхэм Иофшлэн ягьэгьоты-гьэнымклэ Гупчэм иучет хэ-тых. Пчягьэхэм кызырагьэ-лягорэмклэ, Иофшлэн зымы-Іэхэр нахьыбэу зышцатхыгьэхэ псэуплэхэм ащышых Кошхьаб-лэ (нэбгыри 142-рэ), Фэдз (нэб-гыр 60), Дмитриевскэ кьоджэ псэуплэр (нэбгыр 49-рэ), Бла-щэпсынэ (нэбгыр 49-рэ). Иофшлэн зымылэхэу атхыгьэхэм ярайон гурыт пчягьэ бэклэ нахь маклэ кыклялыкыклорэ кьоджэ псэуплэхэм ащышхэу учетым хэтхэр: псэуплэу Воль-нэр (процент 1,9-рэ), Еджэр-кьуае (процент 1,6-рэ) ыкли Натырбые (проценти 2,4-рэ).

— Адыгэ Республикэм псэолэшлынымклэ, транспортмклэ, унэ-коммунальнэ ыкли гьогьу хьызмэтхэмклэ и Мини-стерствэ икьэбархэу кьытлылэсыхэрэм Кош-хьэблэ районыр Респуб-ликэ программэу «Жьы хьугьэ ыкли зэхэтэко-ным нэсыгьэ унэхэм ачлэххэм нэмыкь псэуплэхэр ягьэгьоты-гьэнхэр» зыфилорэм зэ-рэхэлажьэрэр кьегьэ-лягьо. А лъэныкьомклэ мы илээсым сьд фэдэ зэхьоклыныгьэхэа шьушыгьэхэр?

— А программэу 2011—2012-рэ илээсхэм ателыта-гьэм тегьэпсыкыгьэу мы илээ-сым иапэрэ мэзиш нэбгыр 39-рэ хьурэ унэгьо 12-м зычлэ-сышцтхэр ядгьэгьотыгьэх. А Иофым зэклэмкли сомэ милли-они 8-рэ мин 631-м ехьу пэ-Іухьагь. Ащ шыщэу сомэ мил-лиони 6-рэ мин 448-м ехьурэр унэ-коммунальнэ хьызмэтым шыкларэ зэхьоклыныгьэхэм ІэпыІэгьу афэхьыгьэнымклэ Фондым кьытлупшыгь, адрэ мылькур члыплэ бюджетым кьыхэдгьэклигь. Зыцлэ кьесло-гьэ программэу 2012-рэ илээ-сым телытагьэм тегьэпсы-кыгьэу джащ фэдэу 2013-рэ илээсым иапэрэ мэзиш джыри нэбгыр 31-рэ хьурэ унэгьуи 9-м зычлэсышцтхэр ядгьэгьотыгьэх. Ащи сомэ миллиони 5-рэ мин 780-м ехьу пэІухьагь. Ащ шы-щэу сомэ миллионрэ мин 461-м ехьурэр члыплэ бюдже-тым имыльку кыхэтхыгь, адрэ-рэ Фондым кьытфитлупшыгь. Джары, клэклэу кьэплон хьумэ, непэ тирайон ишылаклэ зэрэзэ-хэщагьэр, тызыгьэгумэклирэ Иофыгохэр ыкли анахьэу ты-налэ зытедгьэтыхэрэр. Экономикэ, социальнэ шылаклэр ыкли инвестиционнэ кьэклиуаплэр на-хьышлу шлыгьэнхэм фэшл хэ-кыпаклэхэм талыхьуэзэ тапэ-клэ тилофшлэн зэхэтшцт, цыф-хэм ящылэклэ амалхэм зыкья-гьэлэтыгьэным тыфалэжышцт.

— Тхьауегьэпсэу, Заур, уахьтэ кьыхэбгьэкли Кошхьэблэ районым инепэрэ шылаклэ тызэрэщыбгьэгуагьэмклэ.

СЭХЬУТЭ Нурбий.

Сэмэркъэумрэ лъакъырдымрэ якъогъун

Ыхъаклэжбынэу фэягъ шъхъаем...

Бамбэт зишлуагъэ къеклыгъэ лыр урамим ыпэ кызыщэфэм рилуагъ:

— Шоу кысфэшлагъэр сщыгъу-пшэрэп, усхъаклэжбымэ сшлоигъу шъхъаем, орыклэ анахь лэрыфэгъу мафэр сымышлэу сегупшысэ. Неущ пчыхъэ хъушта?

— Хъушт.

— Неущмыклэ пчыхъ?

— Хъушт.

— Адэ шэмбэт пчыхъэр?

— Ар хъуштэп, — ылуагъ лым, — сыныбджэгъу кызыхъу-гъэ маф, сыфэгущлонэу ыдэжъ сы-клон фае.

— А-енасын, дэу тефагъ, шэмбэт пчыхъэм сэ усхъаклэжбын сыгу хэ-лтыгъ.

Тутын лугъор ыгу рихъырэн

Ахъщэ чыфэ фаеу игъунэгъу клалэр лыжбым дэжъ къэклуагъ.

— Тэтэжъ, ахъщэ тлэкл сищыклагъ, сымыгъоты хъуштэп, кысэптыгъэмэ боу сыпфэрэзэни.

— Ащ пае укъэзгъэнэна, боу кы-остын, — лыжбым ылуи ищыклагъэу зыфилуагъэм фэдиз ритыгъ.

Клалэр унэм зыщыкыжбыным туты-ныбжъэ зылуилъхы хигъэнагъ.

— А клал, моу зэ къэуцу, — лы-джагъ лыжбыр. — Ахъщэу кы-остыгъэр кысэтыжы джыри зэ кысэгъэлъытэжъ, сыхэукъогъэнкли мэху.

Зи хымылухъэу ахъщэр лыжбым кыритыжыгъ.

— Угу хэмыгъэкл, — ылуагъ лы-жбым, — сияхъщэ тутын лугъор къе-клурэп, арышъ, остышъуштэп.

Тхаклорэ тхылъеджэмрэ

Тхаклом тхылъеджэр ыпэ кызефэм еупчылъгъ:

— Сироманэу кыдэклыгъаклэм уеджагъа?

— Семыджэ хъуна! Адыгэ тхакло-хэм атхыгъэу семыджэу сэ зы тхылъи блэгъэклырэн.

— Адэ угу рихыгъа?

Шон ымышлэу тхылъеджэр шлуи-гъэнагъ. Джэуапым кыхъэ зыригъэшлы

зэхъум, тхаклор къэгъулагъ:

— Сыда сэлэ кыпфэмылошъурэр, лъэшэу угу зэрэрихыгъэр арэу, ау сэ зэхэсхэу укысщытхъуным уфэмыемэ, уезгъэзырэн.

— Ашъу, нэшлошлыгъэр, шъоры-шлыгъэр сиджагъох...

— Арэу щытми?..

— Уироман сызеджэм кысщыхъу-гъэр щылэныгъэм зи хэмышлыклэу ары.

Укытэ зымылэжъ лыр

Бэдзэрым щыцэнхэу гуубэтэ гъэ-жъэгъаклэхэр кыхъыхы къуаджэм кыкылыгъэ лыр Мыекъуапэ къэклуагъ, ау луигъэклыхэ ымылэклэу, ыгу кы-жъэжыклэу стойкэм клэлъырытыгъ, хъэ мэлэклалэр къеклуалли, зыгорэ ри-тыным клэнэцлэу кыдэплъыеу ыпа-шъхъэ кызеуцом. «Лукл зысэмыгъэ-лэгъоу, о остынэу сэ мыхэр бэдзэрым къэсхыгъэхэп, сщэнхэу ары нахъ», —

ылуи, лыр лъакъоклэ лъэшэу еуагъ, ыпсэ хигъэлэжъэу пцлэуклаеу ыгъэп-цлэугъ.

Ар зылэгъугъэ щэфаклохэм ащыщ лым ышлагъэр жбалымыгъэу кыфи-лэгъоу кырилуагъ:

— Укыти, гуклэгъуи уилэжы-хэба?

— Укытэ силэжъэп, кысфэнагъэр гуубатэхэр ары, — ылуагъ лым.

Махъулъэ тхъац

Лым ишлугуащэ дунаим ехыжыгъ. Ыпхъу закъу кыфэгумэклыхнэу илагъэр. Янэ икыашъхъэ саугъэт тыригъэуцомэ зэрэшлоигъор бзылфыгъэм илэ рилоклэу ригъэжъагъ, ау ыпхъу зэрэфыщытым ымыгъэразу дао кыфишлызэ ригъэ-зэщыгъэти, шлугуащэм ыгу фэшлугъэп, ушъхъагъэу зэфэшъхъафхэр ышлыхэзэ кыхъэ-лыхъэ зыригъэшлыщтыгъ. Шъу-зым ыжэ ымыгъэтлылтыхэ зэхъум лыр къешлугъ. Мраморым хэшлыкыгъэу ишлугуащэ икъэ тыраригъэуошт са-

угъэтыр лым аригъэшлыгъ, ау ахъ-щэу тыригъэклэуадэрэр шлобашэу зы-фаригъэшлыгъэм ылэжъуацли, ышлы, кызыщыхъугъэ илэсыр, мазэр, зылла-гъэр, нэмыклэхэри темытхагъэхэми хъу-нэу арилуагъ. Зэхыхыгъэр агъэшлэ-гъуагъ саугъэтыр зышлыгъэхэм: «Ар хъуна!»

— Хъушт, — ылуагъ лым, — си-шлугуащэ еджакли тхакли ышлэщты-гъэпышъ, ащклэ тлури зы, тешъутха-гъэкли къеджэшъуштэп.

«Ащ фэдэ писъмэ кысцуклагъэн»

Къалэм дэс лыр къуаджэм кыкылы-гъэ ллэу инэлэуасэм урамим ыпэ кызы-щэфэм еупчылъгъ:

— Азэмаг, писъмэу кыпфэстхыгъэр кыпшлумыклагъэмэ сшлэрэн нахъ, зи кысфэптхыжыгъэп.

— Тара писъмэу, сомэ минитф чыфэу остымэ пшлоигъоу зэрытха-гъэр ара?

— Ары.

— Ащ фэдэ писъмэ кысцукла-гъэп.

Ышлошъ хъуштыгъэн

Теуцожь районым икыгъэ машинэр Ростов клэзэ рулым клэрысым гъогу-рыкломим ишапхъэ горэ ыукъуагъэти, ГАИ-м илофышлэ кыгъэуцугъ.

— Тыдэ укыкыла? — къеупчылъгъ.

— Теуцожь район.

— Сыда плэжъуацлэр?

— Теуцожь.

— Сыда пцлэр?

— Теуцожь.

— Сыдэуштэу зыкысфэшлы-ра? — къэгубжыгъ ГАИ-м илофы-шлэ. — Зи кызыгурымлоу сыхъакъ-мэкъэу укысэплъа? Ащклэ услэклэ-кыжбыным ущымыгугъ. Моу уипас-порт къаштэ.

Ипаспорт иджыбэ кырихи, ГАИ-м илофышлэ ритыгъ. Даплъ-даплъи, зи кырымлоу ышъхъэ ыгъэсыси кыри-тыжыгъ.

ПЭНЭШЪУ Сэфэр

Тхъагъэпцлэу псэуштыгъ

Студентэу Мыекъопэ технологиче-скэ университетым иэкономическэ факультет щеджэрэм ахъщэр зэрэфи-мыкъурэм итхъаусыхэ ышлэу ныб-джэгъухэм бэрэ зэхыхыщтыгъэми, зэралолэн амышлэщтыгъэр мафэ къэс рестораным щэджэгъуашхэ зэрэщи-шырэр ары. Ащклэ зеупчылхэрэм Къэ-плъан къарилоштыгъ:

— Пклэнчэу экономист сыхъунэу седжа, джырэрапшлэу мылькум сы-шъхъасэу зезгъэсэн фаеба. Рестораным щэджэгъуашхэ щысшыныр сэрклэ нахъ федэу кыхъэзгъэщыгъ.

Иныбджэгъухэм зэхыхырэр ашлогъэ-шлэгъоныгъ. Шхэллэ кызызрыклохэм ялбытыгъэмэ, ресторанхэм шхынхэр бэклэ нахъ ащылапл, сыдэуштэу рес-тораным яныбджэгъу щэджэгъуашхэ щысшыныр нахъ федэу хъун ылтэклына!

Лыпллээнэу кыралуи, яныбджэ-гъухэм ащыщ Къэплъанэу гъусэ кы-фашыгъ. Къэплъан лы хэлъэу борщ лагъэ къаригъэхыгъ. Ыныкьо зе-шыхэм, лы такъырри тыришыхъа-жыи, иджыбэ кырихыгъэ сырныч къэм-ланым кыдихыгъэ бэдзэ лагъэр бор-щэу лагъэм къынагъэм хидзи официан-ткэм къеджагъ, зыпыгубжыкызэ ба-дзэу ащ хэлъыр ригъэлъэгъугъ.

— Кысфэгъэгъу, кысфэгъэгъу, — гулэнклэ официанткэм лагъэр луихы-жыгъ, лы такъыри хэлъэу борщ лагъэ кысфыхыгъ.

Къэплъанэу итхъагъэпцлыгъэ кыгу-рылуагъэу столым кыдыпэс клалэр къелъэлугъ:

— Къэплъан, сэри зы бэдзэ лагъэ чыфэу кысэс.

Ымылэзгъугъэ фэдэу зыкышлыгъ

Зэныбджэгъуитлу зэрыс троллейбу-сым пшъэшъэ дахэ кыхыагъ. Зыр иныбджэгъу еулугъ:

— Плээгъурэба угу хэпклэгъэ

пшъашъэр кыхыагъ.

— Зэгу, зэгу, — ылуагъ адрэм, — пшъашъэм билетым ыпклэ джыри ытыгъэгоп.

Нахъ фегэм ешагъ

Къасполэт поликлиникэм кычлэ-кыжыгъэу иныбджэгъу ыпэ кызе-фэм квеупчылъгъ:

— Зыгорэм уигъэгумэклэу плэу зэ-хэсхыгъэп, поликлиникэм сыдым укыхыгъа?

— Сэщ паеп.

— Адэ?

— Янэ, сипсэогъу, скьо апаи.

Шон ымышлэу ныбджэгъур шлуи-гъэнагъ. Ащ хэлъыр Къасполэт кы-шлагъэу кыригъэжыагъ:

— Врачым сыгу мэузэу, остеохондро-зым сегъаллэу, шъоушъыгу узи силэу еслюагъ:

— Ал, сыд пай?! — къэгъулагъ ныб-джэгъур.

— Ар боу сигуапэу кыослон. Сянэ ыгу егъэгумэклэ, сипсэогъу шъоу-щыгъу уз илэклэ зэгугъэфэжы. Скьо ос-теохондрозым зэкълэуллэ. Ахэр зыры-зэу врачым дэжъ къэклонхэ хъумэ, пшлэрэба джы врачхэр зыфэдэ хъу-гъэхэр, зыгорэ афэмылэгъумэ хъатэу кышпыллыштытхэп, атыштыр бэ хъушт. Сэ уз пэпчъ сызэрелэзэшт уцхэр кы-резгъэтхыкыгъэх, ахэмклэ зэрэлэзэ-жых.

Ежъ иобзэгъу шъхъасыгъ

Лым ишагу чы чэуклэ ышлыхъэ шлоигъоти, пчэгъухэр зериулчлын об-зэгъу чан ищыклагъэ хъугъэ. Ежъ пхъэшлэ обзэгъу цашло илэми, ар ыгъэ-уцэкунэу фэмыеу, игъунэгъум дэжъ ыкьо ылофтагъ, ащ обзэгъу чан зэрилэр ешлэти.

Гъунэгъуллым ушъхъагъу горэ-

хэр кыгъотыхы, ари клалэр къэзы-лофтагъэм пхъэшлэ обзэгъу дэгъу зэрилэм щыгуаэзэти, ежъ иер кы-ритыгъэп. Клалэр кызэкложбым ри-луагъ:

— Емынэр лохъ а тхъацэжбым, мыдэ клори сипхъэшлэ обзэгъу пышыклым илтышъ кысфахъ.

Янэ еплъи...

Ным ыкьо зыпыл пшъашъэр ыгу рихырэн. Хъау, пшъашъэр арэн, зыгорэ елолэгъуаеу пшъашъэр дахэ, ян нахъ. Ышъхъэ ымыллытэжъэу алошъ, къуа-джэм щырэгъушылэх. Ыжи тлупшы-гъэу, ылоштымклэ къэгъазэ имылэу ары.

— А нынэ, узпыл пшъашъэр оры-клэ псэогъу хъуштэп, — ным ыкьо рилуагъ.

— Сыда? — зэхыхыгъэр ыгу зэрэ-

римыхыгъэр Айдэмыр кыхъэшыгъ. — Пшъэшъэ дэхэ дэд, шэнышлоу, шы-клэшлоу алошъ щымытхъухэмэ, лаеклэ тегушылэхэу зэхэпхыштэп.

— Зыгорэ хэмылэу адыгэмэ алуа-гъэп: «Янэ еплъи ыпхъу къащ», — ным зэклакло илагъэп.

— Нэфсэт яни сеплтымэ, дэхэ дэд! — зэклэм кызылуипхъотыгъ Айдэ-мыр.

Жэм дахъэрэр хъарамэн...

Клэлитлу къаигъэ зэфэхъугъ. Зым ятэжъ ылоу зэхыхыгъэти, къолыр пшхынклэ хъарамэу ылоштыгъ. Адрэр тхылъхэм нахыбэу яджагъэу щыты-ти, ащ кыфеуцуаллэщтыгъэп, зэгорэм адыгэхэм кьо зэрахъуштыгъэр, зэра-шхыштыгъэр кыфилуатэщтыгъэ. Ау ащ къэзгъыштыгъэп игъусэ. Езэрэ-гъэуцоллэнхэ амылэклэу нэбгыритлур щыхъагъу зэфэхъугъэх.

— Мы ныоу къаклорэм тегъэ-упчл, — ылуагъ клалэу къолыр

пшхынклэ мыхъарамэу зылоштыгъэм.

— Чэтжыке пыклагъ плонэу утлы-лужъэу а ныо бытым сыда ащ хишлы-кырэр? — ныор ипхъэтэпмыхъэу къэ-гушылагъ адрэр.

Ау ащ ылуагъэм пылбыгъэп, ныор кызысэм зы клалэр еупчылъгъ:

— Нан, къолыр пшхынклэ хъарама, хъаумэ хъалэла?

— А сиклал, жэм дахъэрэр хъара-мэн, кыдэклырэр ары нахъ, — ылуагъ ныом.

Цыфышлоу дунаим тет

Алыбэрд Аслъан Джыгыт ыкьор Шэуджэн районым ит кьутырэу Хапачевым дэт еджаплэм Иоф шишлэнэу загъэкуагъэм бэ темышлэу Шэуджэн районыр шъхьафы ашыжьи, икларькыу кьулыкьэу зэфэшъхьафхэр ащ цызэхашъжынхэу хьугъагъэ. Район гъэзетым икыдэгъэклыни пьдзэжыгъэн фэягъэ, ау ащ редакторымрэ ащ игуадзэрэ нэмык Иоф шызышлэн цыф шыла-гъэп. Джащыгъум редактор гуадзэу Кьыкь Хьазэртал ары зыгу кьэкыгъагъэр адыгабзэри урысыбзэри дэгъоу зышлэрэ клэлэ ныбжыккэ гъэсагъэр редакцием кьылуащэнэу. Аслъан ильэс 20 фэдизрэ гъэзетэу «Зарям» Иоф шишлагъ, ишлэныгъи илэпэлэсэныгъи кьышигъэлъэгъуагъэх. Лэжбаклохэм афэгъэхыгъэу кьытхыхэрэм шьыпкыагъэр кьахэщы-щыгъ, хэти кьызырилъжыгъу ифэ-шъошэ кьэбарыгъ гъэзетымккэ цыфхэм анигъэсшыгъ.

Я 60 — 70-рэ ильэсхэр кьыныгъэхэми, гъэшлэгъоныгъэх. Совет хабзэр пытэу агъэпсыгъагъ. Пионер, комсомол организацие-хэм, коммунистхэм япартие ныбжыккэхэр гъэсэгъэнхэмккэ пшъэ-рылышхо агъэцаклэщыгъ. Колхозхэм гъэхъэгъэшлэхэр ашы-щыгъэх, социалистическэ зэнэ-кьокьум зиушхомбгъуштыгъ, районым щышхэм «Социалистическэ Иофшлакэм и Лыхъужь» зыфиорэ цлэр кьафагъэшъошэ-гъагъ. Ахэр зэккэ зэгъэзфагъэу Аслъан кьыгъыштыгъэх, истатяхэм цыфхэр кьагъэщыгъэх. Пенсием зэклом ыуж итхэн зэ-пигъэуэгъэп, Иоф зэрымшлэжы-зэ, цыфхэр кьыфхэр пьшэошэу, кьы-факлохэу, ицыфыгъэккы, изеклуа-ккэли щытхэу кьэзылэжыгъэхэр гъэзетым кьыригъэханхэу кьелъэлухэу бэрэ кьыхэкыгъ. Афигъэцаклэщыгъэх ялэлухэри.

Аслъан тэри, редакцием кьылу-хъэгъагъэхэм, тыкларыплъы-щыгъ, ежыри кьытфэсакъы-

щыгъ, кьытэушъыиштыгъ. Ащ ренэу ылоштыгъ: «Редакцием илофышлэхэм, сьд фэдэрэ Иоф фэбгъэзагъэхэми, агъэцэккэшт». Ащккэ кьыхигъэщыщыгъ жур-налистхэм гъашлэм ильэныкьо пстэуми хэшлыккэ зэрафырялэр. Редакциер сэнэхъат зэфэшъхьаф-хэмккэ еджаплэу (гъэсаплэу) зэ-рэщытыр ыло зэпытыгъ. Ежы-ри ащккэ щысэтэхыплэу щытыгъ.

Зыфагъазэрэр ыгъэцэклагъ

Нэужым Шэуджэн районым народнэ контролымккэ икомитет ипэцагъэу Лэпцлэрыкьо Къа-симэ кьаигъэ кьышлэ, ыдэжэ Иоф шишлэнэу ыцъжыгъагъ. Къа-симэ кьытфилотагъ:

— Аслъан комитетым кьы-зыккыуагъэм кьыщегъэжъа-гъэу зэфашыжыгъэ сикъу-сагъ. Иоф дэгъоу ыгъэцаклэ-щыгъ, Иофшлаклошхуагъ. Зы-фежыэрэм улыплъэжыгъынэу щытыгъэп. Шьыпкыагъэ хэ-лэу, илэпккэ-лэпккэу Иоф ышлагъ. Унгъащлэщыгъынэу. Аслъан сьдигъуи цыфхэм шлу кьалэзгъуштыгъ. Ежы-ри колхозхэм, совхозхэм, Иоф-шлэпккэ хэрэ клэщыгъ, лэ-жбаклохэм ахэхъэщыгъ. Цыф дэгъу, сьд фэдэрэ лэныкьоккэ укьеклолагъэми, адыгэ лы-шьыпккэ.

Ар Иофшлэным зэрэтегъэпсы-хьагъэр кьагурылуагъэу, народнэ контролымккэ комитетыр зы-зэфашыжыгъым ыуж Иофшлэным-ккэ отдэлыккэу райисполкомым кьышызэлухахыгъэм пэшэныгъэ дызэрихьанэу агъаккыи, пенсием оккэфккэ ащ Иоф шишлагъ.

Сэри Аслъан зы кабинет сы-дисэу, Иоф дасшлэу кьыхэкыгъ. Ар цыф шьабэу, гуклэгъушлэу, лэпылэгъу кьыпфэхъуным фэ-хъазыр зэпытэу сыгу кьынагъ. Сэ сизакъоп, Аслъан зышлэрэ

пстэуми ар зэрэцыфышлур апэ кьырагъэшъы. Сэмэрккэу дахэ хэлъ. Кьыоушъыишт, ухигъэ-укъоштэп. Зыгорэм пхъашэу дэ-гушылагъэу е ыгу хигъэккыгъэу кьэсшлэжырэн.

Цыф кьабз, нахьыжьи нахьы-ккыи цыфыгъэккэ адзэеклоныр ишэн, адыгэ нэхъоир чинагъэп. Нэгъушлоу кьыппэгъоккышт. Арба цыф шьыпккэр зэрэщытын фа-ери! Ащ фэдэ цыфыгъэ лэа-плэм нэмысышъушхэм ар агу ры-мышъэу бэрэ кьыхэккыгъ.

Шьыпкыагъэрэ теубытагъэрэ хэлъэу ипшъэрыл зэригъэцаклэ-рэр цыфхэм ашлэти, ар нэмыккэ лэнтлэ зэфэшъхьафхэм алуагъэ-хьанэу кьеджэщыгъэх. Районым игъомылэпхъэшлэ завод, еджэплэ-интернат, коммунальнэ фэло-фашлэхэр зыцагъэцэккэрэ ком-бинат, гурыт еджаплэм лэнтлэ хэхыгъэхэр кьащырапэсыгъэх.

Ау нэфэлонымрэ зэфагъэмрэ апэ изыгъэшъыр цыфыр, ха-бзэм илофышлэхэм «алъэккы-щыт» арыти, лъагъэккэотагъэп.

Цыфыгъэр ыгъэпыутыгъэп

Иофымрэ кьынымрэ апсыхъа-гъэу Аслъан кьэтэджыгъ. Ар зэш-зэшыпхъухэм анахьыккэ. Еджаплэр кьызеухым ыуж еджа-ккэ клонэу хьугъэп, ышнахьыж институтыр джыри кьыухыгъа-

гъэп, Аслъан ащ ежэнэу хьугъагъэ. Ятэ жьэу иду-най ыхъожыгъагъ.

1929-рэ ильэсым псыр колхозым кьыккылауи, чылэр зышыгугъыр мэл лэхъо-гъоу шъхьи 120-рэ фэдиз хьурэр хэлэтыккыгъэ чы-плэ горэм егъэзыгъэу кьы-тенэгъагъ. Псым кьыха-хъоштыгъ, мэлхэр ащ зэ-рихьыштхэр гъэнэфэгъа-гъэ, ау псы нэиккэ-луиккыи цыфхэр хэхьанхэккэ шы-нэхэу, чыжъэу щытхэу яплыштыгъэх. Колхозым иревизионнэ комиссие ипэцагъэу Алыбэрд Джы-гыт, Аслъан ятэ, фэмы-щылэу псы чыылэм хэхьы, мэлхэр тлурьтлоу ыблыгу члэлэхэу кьызэпырихы-жыгъагъэх. Псым ыхьы-гъи кьахэккыгъ, ау мэлхэм янахьыбэр кьыхихыжьи, колхоз лэхъогъур кьызэты-

ригъэнэгъагъ. Ежыым чылэр кьегуауи ильэсиплэ сымэджагъ, 1934-рэ ильэсым ильэс 61-рэ хьугъэу идунай ыухыгъ.

Ащ фэдэ гуклэгъурэ лыгъэрэ кьызхэфэгъэ лым ыкьохэри ятэ ильэуж рыккыуагъэх. Ахэм ялэккэ кьехьыфэ Иофшлаклошхуагъэх, кьынкхэм апэуцужыгъэх.

Аслъани клэлэ дэдэу Иофшлэ-ныр ригъэжыагъ. Дзэ кьулыккыуи щылагъ. Ащ кьызекеккыгъым Иоф-шлэным пидзэжьи, районым иуч-реждение пчъагъэм ащылэ-жыагъ. Клэлэ чыпхъыгъэу инсти-тутым члэхъэгъагъ. Ащ апэрэ ма-фэм кьыщегъэжыагъэу Шамхъан ыпэ кьышифагъ, псэогъу зэфэ-хьугъэх, ильэситфэ зэдеджагъэх.

Аслъан бэмышлэу ыныбжэ ильэс 80 хьугъэ. Ильэситлуккэ зэ-шъхьэгъусэхэр зызэккыгъухэр ильэс 50 хьушт. Къапэлэгъэ цыфхэр зэккэ «дышъэ джэгум» кьеклолэлэщытх.

Аслъанрэ Шамхъанрэ унэгъо дахэ ашлагъ, уасэ зэфашыжыгъэу дунаим тетых. Лыфыгышхэр ахэм кьатеккыгъэхэу пхъорэлъфийрэ ялэх. Зэккыи апшъэрэ гъэсэны-гъэ арагъэгъотыгъ. Медицинэ, мэкъумэщ, экономическэ, нэ-мыккэ факультетхэр кьаухыгъэх, Иоф ашлэ.

Адыгэлэхэм гуфэбэныгъэу цыфым фашыгъэр шъхьэихы-гъэу ралоу хабзэп. Аслъани ар теубытагъэу ильэс пчъагъэм

ишъхьэгъусэ фелуагъэп, ау Шам-хъан зыфэрэзэ цыфэу, ыгъэлъэ-плэрэ бзылфыгъэу ил. Адыгэл-мэ зэрахабзэу, Аслъан игушылэ кьырэшагъэ: «Мы щысым ишлуа-гъэ кьысэккэу, чышлэ зэжъумэ сакъырищыжыгъэу кьыхэккыгъ. Бзылфыгъэхэр яаккыккэ ча-ных, нахь чыжъэу маплъэх, ти-гъэшлэ гъогу щытиупчлэжыгъу-хэу ыккыи щытицыхъэшлэгъухэу кьыддытетых. Сыфэрэзэ сэри си-сабылхэм янэ, сыхъукъуагъэп кьызыхэсэхым».

Ильэс 20 фэдиз хьугъэ Алы-бэрд зэшъхьэгъусэхэу Шамхъан-рэ Аслъанрэ ягъунэгъухэу Вэ-рэккэ Сарэрэ Мухьадинрэ зыпсэ-ухэрэр. Ахэм кьызыралорэмккэ, апэрэ мафэм кьыщегъэжыагъэу дэгъу дэдэу зэфыштытх. «Ас-лъан сятэм фэд, слъэккэу фэсы-мышлэн щылэп. Шамхъани сшыпхэу нахьыжыгъым сызэрэ-фыштыштыгъ фэдэу сыфы-щыт. Тлурьтлоу ыблыгу ыккыи цыф дэгъу. Зы унагъом фэ-дэу тызэхэт, тигумэккыи тигу-шлуагъэу зэдэтэгъошх.

Аслъан цыфхэм зэрафы-щытымккэ шъхьэккэфэгъэ ин кьызылэжыжыгъэу щыт. Дахэм дахэ ипэгъоккэ. Инэу ты-фэрэз тигъунэгъулэу кьытпэ-благъэ хьугъэм», — ело Сарэ.

Аслъан ишъэгъуу благъэу, кьыпэлэгъэ цыфэу Гыш Нухьы кьытилуагъ:

— Тызэныбджэгъоу тыкы-зэдэхъугъ. Зы классым тызэ-дысыгъ, зы партым тызэдыдэ-сыгъ. Усэхэр ттхыштыгъэх, ишъашъэхэм аджэ тызэдаккэ-щыгъ. Ядэжэ чэщым сыкьэ-тэу, ежыри таджэ шылэу, зы плэм тызэдыхэлъэуи кьыхэ-ккыгъ. Тянэхэм ар ягопагъ. Ас-лъан цыф гупсэф ыккыи цыф дэгъу. Тисабыгъом кьыще-жыагъэу тызэшъэгъу. Уна-гъохэр тилэхэ зэхъум нахь зэпэ-благъэ тыхъугъ. Гушлуагъуи, нэхъыгъуи кьытфаккэ, анахь лэхьылэ блэгъэм фэдэу тызэлэккэ. Тиклэхэр зэрэ-шлэх, тыналэ зэтэтыжэ. Ас-лъан фэдэ ныбджэгъу уишлэм, насыпыгъэу сэ сэлъытэ.

Джащ фэдэу цыфмэ шлу алъэгъоу Аслъан дунаим тет. Псауныгъэ илэу, илфыгъэхэм ащы-гушлуккэу, иунагъо датхэуу шы-лэнэу ащ тыфэлъало.

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

Яупчлэхэм джэуапхэр аритыжыгъ

Пенсионхэмккэ фондм и Адыгэ республикэ Къутамэ ипашэу Къулэ Аскэрбий Иофшлэнккэ шэны зэрэфэхъугъэу, джырблагъэ зичэзыу видеоогъэблэгъэн Красногвардейскэ районым щы-псэурэ пенсионерхэм апае зэхы-щэгъагъ. Видеоогъэблэгъэным нэбгыриплл кьеклолэгъагъ. Ахэм ащышхэу нэбгыритлур кьэралы-гъомрэ цыфымрэ мылкъу лэхь-ккэ зэдыхэлажэхэзэ пенсионерхэм апае мылкъу зэлугъэккэгъэным ехьыллэгъэ Программэм хэхьа-гъэхэм ащыштыгъэх. Ахэр кьы-ккэуупчлагъэх пенсионерхэм апае зэ-луагъэккэгъэ мылкъом кьыхэккы-рэ зэтыгъо ахыщэ тын кьазэра-лы-пхышт шыккэ ыпэккэ ащ фэдэ амалыр агъэфедэгъагъэу щыт зы-хьуккэ. Къулэ Аскэрбий а упчлэм джэуап ритыжыгъэ, зычлэ кьэтло-гъэ Программэм хэлажэхэрэм хэбзэгъэуцугъэм ыгъэнэфэрэ шапхэхэр агуригъэлугъэх. Кьызырилъжыгъэмккэ, зэтыгъо ахы-щэ тын кьаыхыгъэным фэшлэ зызэрафэбгъэзэшт пчъагъэри, ахэм азыфагу плалъэу илгъын фаери хэбзэгъэуцугъэм ыгъэна-

фэхэрэп. Арышъ, Программэм хэуцорэ пэпчъ тапэккыи мылкъу зэлугъэккэгъэным хэлэжъэн ыльэ-ккышт. Ильэсым кьыккэ цы-фым сомэ мини 2-м кьышы-ублагъэу 12-м нэсу зытыккэ е зэ-тыгъо ахыщэ тын кьаихыгъэу амал илэшт, е мылкъу зышызэ-луагъэккэ лэхъэу пенсием илэм имылкъу хагъэхашт.

Яцэнэрэ бзылфыгъэу видео-огъэблэгъэным кьеклолагъэм кьылуагъэ чыфэт организацием карточкэ кьышыфызэлухахыгъэу, ащ ахыщэр кьыхъэзэ пенсиер кьыфэккэу зэригъэнэфэгъагъ. А шыккэмрэ пенсиерхэм кьафезы-хьахьыгъэхэр организациемккэ пенсиер кьаыхыгъэнымрэ язэу нахь дэгъур ышлэмэ шлоигъоу ар кьэуупчлагъ. Ащ иджэуапэу Пен-сиехэмккэ фондм иреспубликэ Къутамэ ипашэу кьызыри-луагъэмккэ, хэти зыфэе шыккэ ыгъэфедэзэ кьылэжыгъэ пенсиер кьаихыгъын фит. Ипалъэм ехьулэу сьдигъоккыи пенсиерхэр Адыгеим цыфхэм щалъа-гъэлэсыхэшъ, сьд фэдэ шы-ккэ бгъэфедэгъэккыи, Иофым зэ-

хьоккыныгъэ фэхъунэу щытэп.

Мы мафэм видеоогъэблэгъэ-ным кьэккэогагъ ыккыи Къулэ Ас-кэрбий упчлэ заулэ кьыритыгъ Урысыем ипенсионерхэм я Союз ичлэплэ кьутамэу Красногвар-дейскэ районым щызэхъагъэм итхьаматэу Евгений Зайцевыр. Ащ кьылуагъ Иоф зымышлэрэ пенсионерхэм зэрэщыщыр, пен-сиехэм афэгъэхыгъэ зэхьоккы-ныгъэу гъэзэтхэм кьыхауы-хэрэм ренэу ыналэ зэрэтыри-дзэрэр, зэряджэрэр. Ащ бэмы-шлэу Интернетым рилъэгъуагъ тызыхэт ильэсым пенсионерхэм гъогъуныщэ кьахэхъошт фэдэу кьызылотыккырэ кьэбар. Ышлэмэ шлоигъуагъ ишъыпккэпкэ. Ащ джэуап ритыжыгъэ Къулэ Аскэр-бий кьылуагъ а кьэбарым шьып-кыагъэ зэрэхэмыллыр. Мы ильэ-сым пенсиерхэр тлогъогъоу кьа-лэтыгъэх: мээам и 1-м процен-ти 6,6-у индексация ашыгъагъэх, мэллылфэгъэм и 1-м проценти 3,3-у кьахэхъуагъ. Иофшлэнымккэ пенсиерхэр зэккэмккыи проценти 10,1-у кьалэтыгъэх. Джы кьэнэ-жыгъэр цыфхэр кьыккэмыуп-

члэхэу шышъхьэлум и 1-м иккэ-рыккэу пенсиерхэр кьызыралыгъэ-жыштыгъэр ары. Ау ащ кьыхы-убыгъэхэр Иоф зышлэрэ пенси-онерхэу ильэсым кьыккэ стра-ховой тынхэр зыфатыгъэхэр арых нылэп.

— Мы ильэсым сипхьорэлъф университетыр кьеухы. Пенсиерхэм афэхъурэ зэхьоккыныгъэхэм ялытыгъэу, тапэккэ сыда ар зэ-жэн ыльэккыштыр? Пенсиерхэм апае мылкъу зэлугъэккэгъэным сьдэуштыгъэр ар хэлэжыщта? — Евгений Зайцевым ыпшъэккэ кьыштыгъэ упчлэм мыхэри кьы-хыгъэхъожыгъэх.

— Апэрэмккэ, уипхьорэлъф Иофшлэпэм зылухьэккэ, ар зыгъэ-лажэрэм шлоккэ зымылэ пенсиер ыккыи медицинэ страхованиехэм атэгъэпсыккыгъэу тынхэр фи-тыштытх, — ритыжыгъэ джэуап А. Къулэм. — Ащ тегъэпсыккы-гъэу пенсиерхэм апае мылкъу зэлугъэккэныр ригъэжыщт. Ятлэнэрэмккэ, 2013-рэ ильэсым ичъэ-пыогъу и 1-р кьэсыфэккэ кьэра-лыгъомрэ цыфымрэ мылкъу лэхьккэ зэдыхэлажэхэзэ пен-

сиехэм апае мылкъу зэлугъэккэ-гъэным ехьыллэгъэ Программэм хэуцон ыккыи ащ тегъэпсыккыгъэу пенсиерхэм апае мылкъу зэлугъэккэны ыльэккышт. Счетэу кьыфызэлуха-хыштыгъым мылкъоу шызылуккэрым а шыккэми хахъо фишлэшт.

Цыхъэзэфэшлэныгъэ шыккэ тегъэпсыккыгъэ зэдэгъушлэгъоу зэдэрылагъэм Красногвардейскэ районым иветеран обществен-ность иллыккэ кьышилуагъ мыщ фэдэ зэдэгъушлэгъухэм бэмэ зэ-радырагъаштырэр, Иофшлэным ишлэклэ дэгъоу зэралытырэр. Джащ фэдэу мобильнэ клиент кьулыккыу республикэм ипсэуплэ анахь чыжъэхэр кьыккыхъэхэзэ цыфхэр зыгъэгумэккыхэрэ Иоф-гъохэр афызэхэзыфырэмэ шлогъэ икыу кьытэу зэрилъгытэрэр вете-раным хигъэуныфккыгъ.

Мыщ фэдэ видеоогъэпхыныгъэ-хэр тапэккыи лъагъэккэотэштых. Мэкъуогъум и 20-м Пенсиерхэмккэ фондм иреспубликэ Къу-тамэ ипашэу Къулэ Аскэрбий Мыеккэпэ районым щыпсэухэ-рэм алулэшт, цыфхэр зыгъэгум-эккыхэрэ упчлэхэм джэуапхэр аритыжыштыт.

Пенсиерхэмккэ фондм и Адыгэ республикэ Къутамэ ипрес-кьулыккыу.

ХЬАХЪУРЭТЭ ШЫХЪАНЧЭРЫЕ ФЭГЪЭХЫГЪЭ КЪЭГЪЭЛЪЭГЪОНЫР

Лъэпкъыр, хэкур зылэтыгъэ цыф

Адыгэ лъэпкым зиужьыжы-нэу зыригъэжыгъэм укы-тегушылээ, республикэ тилэ зэрэхуыгъэм гуклэ зыфэбгъ-зэмэ, апэу зыцлэ къетлорэмэ

Хьахъурэтэ Шыхъанчэрые ащы. Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей къыщызэлъахыгъэ къэгъэлъэгъоныр Ш. Хьахъуратэм ищылэныгъэ гъогу фэгъэхыгъ.

Ш.-Т. Ф. Хакурате а годы учбы в Кубанской фельдшерской школе.

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей идиректорэу Джыгунэ Фатимэ, ащ игуадзэу Шэуджэн Налмэс, нэмыкхэм гушылэгъу тафэхуыгъ. Къэгъэлъэгъоным къырахыллэгъэ пкъыгъохэм Хьахъурэтэ Шыхъанчэрые уапашхэ итым фэдэу къыпшагъэху. Иоф зыщишлэгъу гъэ унэр, столэу зыкълэлы-рысшыгъыгъэр, цыфмэ алу-клэмэ нэпэплэ сурэтэу ты-рахыгъыгъэхэр, гъэзетхэм-рэ тхылххэмрэ къаотэрэ хуыгъ-шлагъэхэр, фэшхьаф-хэри тарихъ къэбар гъэшлэгъоных.

Музеим тарихыкхэмкхэ иотдел ипашэу Къудайкхэ Марыет къэгъэлъэгъоным

ныгъэлэжхэр, тхаклохэр, ясэ-хьат фэшхыпкъэ Иофшлэгъо дэгъухэр хэкум икыуаджэхэм къадкыштыгъэх. Шлэгъэ ялагъ. Уиныдэльфыбзэкхэ зэбгъашлэрэр нахъ гурылогъошлэ. Уилгэпкъ, уикъуаджэ лыгъэныгъэу афэпшырэм зыкълэты. Адыгэ хэку исполкомым и Тхьаматэу гъогъуи 8 Хьахъуратэ Шыхъанчэрые хадзыгъагъ. Цыфхэм цы-хъэу къыфашлырэр ащкхэ къау-шыхьатыгъыгъ.

Тарихъ краевед музей, тхылъ тедзплэ, клэлэгъаджэхэр зы-щагъэхьазырышт еджаплэхэр, литературэмрэ культурэмрэ хэ-хьоныгъэхэр ашлынхэр, нэмыкхэ Иофыгъохэр Ш. Хьахъуратэм инэплэгъу сыдигъуи итыгъэх. Цыф лыхъужхэу иуахьтэ ар-щыпсэугъ. Кызыхуыгъэр илгъэи 130-рэ зэрэхуыгъэм фэгъэхыгъэ къэгъэлъэгъоныр сурэтхэмкхэ агъэклэргъагъ. Уеплыгъэ тарихъ къэбархэр нахъ куоу зэбгъашлэгъэ пшлэигоу тхылъеджаплэм, шлэныгъэлэжхэм адэжэ уклэ пшлэигоу оху.

Сурэтым итыр: **Къудайкхэ Марыет къэгъэлъэгъоным кытегушылэ.**

ТИСПОРТ ШЫЦІЭРЫНОХЭР

Музеим урагъэблэгъэныр гуапэ

Адыгэ къэралыгъо универси-тетым физкультурэмрэ дзю-домрэкхэ институт пресс-зэлукхэу шыкхуагъэр тиспорт

икъэгъэзаплэмэ зыкхэ ахэтэлхытэ. Европэм дзюдомкхэ и Кубок икыдэхын фэгъэхыгъэ зэнэкхыкхэу Оренбург шыкхуагъэм Елена Ткаченкэм дышэ медалыр къыщыдихыгъ.

— Физкультурэмрэ дзюдомрэкхэ институтым идиректорэу Бгъошэ Айдэмыр къызэрэтилуагъэу, зэнэкхыкхэу хэм апэрэ чыплэхэр къащыдэзыхырэ спортсменхэр Кобл Якубэ ыцлэ зыхырэ музеим къырагъэблагъэх. Елена Ткаченкэр килограмм 48-м нэс къэзыщэчырэмэ якуп дзюдомкхэ шыбэнагъ.

бэнэплэ еджаплэм шэн-хэбзэ шлагъоу илэхэр тэгъэлаплэх. Тхьа-егъэпсэух сызыгъэсагъэхэр, лэпылэгъу кысфэхуэхэрэр, си-гушлуагъо кыздэзыгошыхэрэр.

Сурэтым итыр: **Игорь Вержбицкэр, Елена Ткаченкэр, Бгъошэ Айдэмыр гушылэгъу зэфэхуыгъэх.**

— Ленэ тигъэгущуагъ, — кхэлуатэ Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерэу, апшэрэ спорт ухьазырыныгъэ зыщызэ-рагъэгъотырэ Адыгэ республи-кэ еджаплэм дзюдомкхэ итренер шхьалэу Игорь Вержбицкэм. — А. Лазаревам, М. Персидска-ям, нэмыкхэм Ленэ атэкхуагъ. Ахэр Урысыем, лэкхыб хэгъэг-хэм ащызэлъахлэх.

Е. Ткаченкэр зэнэкхыкхэ ин-

хэм ахэлажхэу нахьыпкхэ бэ-нэгъухэр шлэзыхыгъагъэхэм атеклон зэрилъэкхыгъэм тренер-хэм мэхьэнэ ин раты. Джэджэ районым шаплугъэ пшъашхэр Урысыем ихэшыпыкхыгъэ коман-дэ аштагъ. Янэ-ятэхэм клэлиплэ агъэсагъ.

— Кобл Якубэ ыцлэ зыхы-рэ музеим зэлукхэу зэрэщы-клорэр сигуапэ, — кхэлуатэ Е. Ткаченкэм. — Мыекхэопэ

ФУТБОЛ. АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ ИЗЭНЭКХЫКХЭ

Тыгъуасэ аублагъ

Адыгэ Республикэм футболымкхэ изэнэкхыкхэу тыгъуасэ аублагъ. Командэхэр купитлоу гошыгъэхэу пэшлоры-гъэш эшлэгъухэм ахэлэжхэу ахтэх. АР-м физкультурэм-кхэ ыкхэ спортымкхэ и Комитетрэ республикэм фут-болымкхэ ифедерациерэ зэлукхэу зэхэщэу ахтэх.

Купэу «Къокхыплэм» хэт командэхэм яапэрэ эшлэгъухэр зыщылэгъэхэ мафэхэр зэтэгъа-пшэх.

24.05, бэрэскэшху

«Кошхьабл» Кошхьэблэ

район — «Блащэпсын» Блащэпсын

«Факел» Дондуковскэр — «Еджэркхуай» Еджэркхуай

29.05, бэрэскэжый

«Урожай» Тульскэр — «Нарт» Хьакурынэхьабл

Купэу «Къохьаплэр»

26.05

«Пэнэжыкхуай» Теуцожь район — «Адыгэкхал» Адыгэкхал.

«Герта» Ханскэр — «Улап» Красногвардейскэ район.

Инэм икомандэ а мафэм эшлэрэп.

Зэлукхэу пчыхэм сы-хьатыр 6-м аублэнхэу щыт.

Къоджэ спортым зыкхэгъэлэ-тыгъэным, физкультурэмрэ спор-тымрэ апыщагъэхэм япчъагъэ хэгъэхьогъэным зэхэщаклохэр пылтых. Аужырэ илгъэхэм спорт псэуалхэу республикэм илэр хэпшыкхэу нахьыбэ хуыгъэ. Псауныгъэр гъэпытэгъэнымкхэ, тизыгъэпсэфыгъо уахьтэ нахьы-шлоу зэхэщэгъэнымкхэ ащ фэдэ зэнэкхыкхэу тищыкхэу.

Нэклубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТИЛЪ Нурбий.

Зэхэщышагъэр ыкхэ кыдэзы-гъэкхырэр:

Адыгэ Республи-кэм лъэпкъ Иофхэмкхэ, лэкхыб къэралхэм ащы-псэурэ тилгъэ-кыгъэхэм адырлэ зэпхыныгъэхэмкхэ ыкхэ къэбар жьугъэм иамал-хэмкхэ и Комитет Адресыр: ур. Кре-стьянскэр, 236

Редактор
шхьалэр
ДЭРБЭ
ТИМУР

Редактор
шхьалэм
иапэрэ гуадзэр
МЭШЛЭКХО
Саид

Редактор
шхьалэм
игуадзэр —
пшъэдэкхыж
зыхьыр
секретары
ХЪУРМЭ
Хьусен

Редакциер
зыхьышлэр:
385000,
кх. Мыекхуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкхыж зы-
хьыр секретары:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын Иофхэмкхэ,
телерадиокхэтын-
хэмкхэ ыкхэ зэлъы-
лэсыкхэ амалхэмкхэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплэ гъэлары-
шлэп, зэраушыхьа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кх. Мыекхуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4004
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1508

Хэутыным
ушыкхэу хэууу щыт
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
Зыщыкхэу хэууу
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00